

פרק ראשון - השותפין

ב. משנה (א): *

השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר -
בונין את הכותל באמצע.

מקום שנהגו לבנות גויל, גזית, כפיסין, לבינין -
בונין,

הכל כמנהג המדינה.

בגויל -*

זה: נותן שלשה טפחים, וזה נותן שלשה טפחים;

בגזית -

זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה;

בכפיסין -

זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים;

בלבינין -

זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה.

לפיכך,

אם נפל הכותל -

המקום והאבנים של שניהם.

וכן בגינה,

מקום שנהגו לגדור -

מחייבין אותו;

אבל בבקעה,

מקום שנהגו שלא לגדור -

אין מחייבין אותו;

אלא אם רצה,

כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית מבחוץ;

לפיכך,

אם נפל הכותל -

המקום והאבנים שלו.

אם עשו מדעת שניהם -

בונין את הכותל באמצע, ועושין חזית מכאן ומכאן;

לפיכך,

אם נפל הכותל -

המקום והאבנים של שניהם.

גמרא:

סברוה מאי מחיצה? גודא,¹⁵

כדתנן:¹⁶

מחיצת הכרם שנפרצה -

אומר לו: גדור;

נפרצה¹⁷ -

אומר לו: גדור; *

נתיאש הימנה ולא גדרה -

הרי זה קידש,¹⁸ וחייב באחריותן;

טעמא¹⁹ דרצו,

הא לא רצו - אין מחייבין אותו,

אלמא - היזק ראייה לאו שמיה היזק.

ואימא מחיצה - פלוגתא,²⁰

כדכתיב (במדבר לא, מג):

"וְתִהְיֶינָה מְוָזְזֵת הָעֵדָה";

וכיון דרצו -

בונין את הכותל בעל כרחו,

אלמא - היזק ראייה שמיה היזק! ?

אי הכי -

האי שרצו לעשות מחיצה,

שרצו לחצות מבעי ליה!

אלא מאי?

גודא;

בונין את הכותל?

בונין אותה מבעי ליה! ?

אי תנא אותה - הוה אמינא -

במסיפס²¹ בעלמא;

קא משמע לן - כותל.

בונין את הכותל באמצע וכו'.

פשיטא! ?

לא צריכא,

דקדים חד ורצייה²² לחבריה,

¹⁵ אומר לו. לבעל הכרם גדור אתה שלא יאסרו גפנין את תבואת השדה משום כלאים לפי סמך בעל השדה את זרעיו סמוך לגדר כדתנן בפרק שני (כו.) היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן את אילנותיו וזה סומך לגדר את זרעיו מכאן וכשאיין שם גדר תנן בפ' שני לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות כדי עבודת הכרם דבהכי הוי כלאים:

¹⁶ חזרה ונפרצה אומר לו. לגדור:

¹⁷ קידש. התבואה אם הוסיף מאתים לישנא דקרא נקט פן תוקדש (דברים כב):

¹⁸ וטעמא דרצו. לבנות כותל דמדעת שניהן הוא דחייביה חכמים שיבנו בין שניהן ולקמן פריך כשרצו מאי הוי ליהדרי בהו אבל לא רצו שניהן שהיה אחד אומר דיייה לחלוקה במסיפס של יתדות עצים תקועים בארץ נמוכים לא כייפינן ליה ואין זה יכול לומר לו איני חפץ שתראה עסקי:

¹⁹ פלוגתא. חלוקת חצר שהושוו דעתם לחלוקה וכגון שלא היה בה ח' אמות כדי לזה וכדי לזה שאין האחד יכול לכופף את חבירו לחלוקה ולהכי תני שרצו שכיון שרצו לחלוקה בונין כותל אבנים על כרחם ואם בא האחד לומר אי איפשי ביציאה זו אלא מסיפס בעלמא אין שומעין לו משום היזק הראייה:

²⁰ הוה אמינא במסיפס בעלמא. מיירי מתני' דאיהו נמי מחיצה איקרו ורצו דקתני אחרלוקה קאי וכשאיין בה דין חלוקה קמ"ל כותל ורצו דקתני משום כותל דאי לא רצו פלגי לה במסיפס:

²¹ דרצייה חד מינייהו לחבריה. ביקש ממנו לחלוקה במחיצה:

¹ פרק ראשון - השותפין. מתני': השותפין. שיש להן חצר בשותפות ובתי שניהן פתוחין לתוכו וכל חצירות ששנו חכמים לפני הבתים הן ורוב תשמישן בחצר:

² באמצע. זה נותן מחלקו חצי מקום עובי הכותל וכן זה:

³ גויל גזית כפיסין. הכל מפרש בגמרא:

⁴ הכל כמנהג המדינה. אם מנהג לבנות בגויל אין חבירו יכול לומר איני חפץ אלא גזית:

⁵ זה נותן ג' טפחים כו'. שעובי כותל גויל ו' טפחים ושל גזית חמשה ושל כפיסין ד' ושל לבינים ג':

⁶ לפיכך. הואיל ובתחלת הבנין חייבום חכמים לבנות בין שניהם אם נפל הכותל לאחר שנים רבים אין האחד יכול לומר כל הכותל נבנה בחלקי ומשלי היו האבנים אע"פ שהוחזק יותר מחבירו וכגון שנפל הכותל בחלקו כדמפרש בגמ':

⁷ וכן בגינה. מחייבין את שניהן לבנות במקום שנהגו לגדור באמצע:

⁸ אבל בבקעה. שדה הלבן:

⁹ מקום שנהגו כו'. בגמ' מפרש מאי קאמר:

¹⁰ ועושה חזית מבחוץ. מפרש בגמ':

¹¹ ועושין חזית מכאן ומכאן. להודיע ששניהם עשאוהו:

¹² גמ': גודא. כותל:

¹³ כדתנן. דקיי תנא לגודא מחיצה:

¹⁴ מחיצת הכרם. שסמוך לשדה הלבן של חבירו:

מהו דתימא ?

מצי אמר ליה :

כי איתרצאי לך - באוירא,
בתשמישתא לא איתרצאי לך ;
קא משמע לך.

והיזק ראייה לאו שמיה היזק ?

תא שמע (כאן) :

וכן בגינה ! ?

גינה שאני,

כדרכי אבא,

דאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב :

אסור לראשית לאדם לעמוד בשדה חבירו,
בשעה שהיא עומדת בקמותיה.

והא וכן (כאן) קתני ! ?

אגויל וגזית.

תא שמע (כאן ד) :

כותל חצר שנפל -

מחייבין אותו לבנות עד ארבע אמות ! ?
נפל: שאני.

ודקארי לה מאי קארי לה ?

סיפא איצטריכא ליה (כאן) :

מארבע אמות ולמעלה -

אין מחייבין אותו.

תא שמע (כאן ה) :

כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר ;

שמע מינה -

היזק ראייה שמיה היזק ! ?

הזיקא¹⁰ דרבים שאני.

ודיחיד לא ?

תא שמע (כאן ו) :

אין¹¹ חולקין את החצר,

עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה ;

הא יש בה כדי לזה וכדי לזה - חולקין,

מאי לאו בכותל ! ?

לא,

במסיפס בעלמא.

תא שמע (כאן ב:ד) :

החלונות,¹²

בין מלמעלה בין¹³ מלמטה ובין מכנגדן -¹⁴

ארבע אמות ;

ותני עלה :

מלמעלן - כדי שלא יציץ ויראה,

מלמטן - כדי שלא יעמוד ויראה,

מכנגדן - כדי שלא יאפיל ! ?

הזיקא¹⁵ דבית שאני.

תא שמע :

דאמר רב נחמן אמר שמואל :

גג הסמוך לחצר חבירו -

עושין¹⁶ לו מעקה גבוה ארבע אמות.

שאני התם,

דאמר ליה בעל החצר לבעל הגג :

לדידי קביעה לי תשמישי,

לדידך לא קביעה לך תשמישתך,

ולא¹⁷ ידענא בהי עידנא סליקא ואתית * דאיצטנע¹⁸ מינך.

איכא דאמרי :

סברוה מאי מחיצה ? פלוגתא,

דכתיב (במדבר לא, מג) : "וַיִּתְּנֵהּ מִן־צִדָּתָהּ הַעֲרָה",

וכיון¹⁹ דרצו - בונין²⁰ את הכותל בעל כורחן,

אלמא - היזק ראייה שמיה היזק.

ואימא - מאי מחיצה ? גודא,²¹

כדתנן :

מחיצת הכרם שנפרצה -

אומר לו : גדור ;

נפרצה -

אומר לו : גדור ;

נתיאש הימנה ולא גדרה -

הרי זה קידש וחייב באחריותן ;²²

וטעמא²³ דרצו,

הא לא רצו - אין מחייבין אותו ;

אלמא - היזק ראייה לאו שמיה היזק ! ?

¹ ד"א כדמפרש ואזיל כדי שלא יסמוך על כותלו וישחה ויראה בחלונותיו של חבירו :

¹³ בין מלמטה. אם הכותל נמוך מן החלונות צריך להשפילו מהן ד"א כדי שלא יעמוד על עובי כותלו ויראה :

¹⁴ ומכנגדן. צריך להרחיק את הכותל מן החלונות ד' אמות כדי שלא יאפיל :

¹⁵ הזיקא דבית שאני. שאדם עושה בביתו דברי הצנע :

¹⁶ מעקה גבוה ארבע אמות. כדי שלא יראה בחצר חבירו כשהוא משתמש בגגו :

¹⁷ ולא ידענא בהי עידנא דקא אתית. להשתמש בגגך :

¹⁸ דאיצטנע מינך. דברי הצנע אבל חצר החלוקה לתרויהו קביעא תשמישית לכול אחד בחלקו כל שעה ולא עבדי בה מילי דצנעא :

¹⁹ כיון דרצו. לחלוק ולקמן פריך מאי איריא רצו אפילו לא רצו הרי הן יכולין לכופף זה את זה :

²⁰ בונין כותל. של אבנים :

²¹ גודא. כותל אבנים ובחצר שיש בה דין חלוקה ועל כרחן חולקים :

²² וטעמא דרצו. שהתנו לחלוקה ככותל אבנים הא לא רצו אין מחייבין אותו אלא מסיפס בעלמא :

¹ מהו דתימא א"ל כשנתרציתי לך. במחיצה מחיצה דקה נתרציתי ולמעוטי באוירא כגון של נסרים שהיא דקה והיזק ראייה אין בה או תמשוך עובי הכותל בחלקך חוץ מדבר מועט אבל לבנות כותל אבנים עב למעוטי נמי תשמישתי לא נתרציתי :

² אסור לאדם שיעמוד כו'. שלא יזיקנו בעין רעה :

³ והא וכן קתני. דמשמע תרוייהו חד טעמא הוא גינה וחצר :

⁴ מחייבין אותו. והכא לא קתני רצו אלא על כרחו :

⁵ נפל שאני. שכבר נתרצו הראשונים בכותל :

⁶ ודקארי לה מאי קארי לה. וכי לא ידע דנפל שאני :

⁷ סיפא איצטריך ליה. כלומר הוא הדין נמי מעיקרא והאי דקתני נפל משום סיפא לאשמועינן דיותר מד' אמות אין מחייבין ואע"פ שהראשון היה גבוה יותר לא מחייבין ליה :

⁸ כופין אותו. כל אחד מבני החצר לתת חלקו בבנין :

⁹ בית השער. שבונים כותל נגד השער עגול סביב ועושין באותו היקף פתח קטן מן הצד משום היזק ראיית בני רה"ר שלא יראו תוך החצר :

¹⁰ הזיקא דרבים. שכל בני רה"ר מסתכלין שם :

¹¹ אין חולקין. אין האחד כופה את חבירו לחלוק :

¹² החלונות. אחד מבני השותפים הבונה כותל בחצר כנגד חלונותיו של חבירו בין מלמעלה וכי אם הכותל גבוה יותר מן החלונות צריך להגביה למעלה מהן

אי הכי -

בונין את הכותל?

בונין אותו מבעי ליה!

אלא מאי? פלוגתא,

אי הכי -

שרצו לעשות מחיצה?

שרצו לחצות מבעי ליה!?

כדאמרי אינשי:

תא נעביד פלוגתא.

ואי היזק ראייה שמייה היזק,

מאי איריא רצו?

אפילו לא רצו נמי!?

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

משנתנו - כשאין בה דין חלוקה,

והוא דרצו.

מאי קא משמע לן?

דכי לית ביה דין חלוקה כי רצו פליגי?

תנינא (כאן ו):

אימתי?

בזמן שאין שניהם רוצים;

אבל בזמן ששניהם רוצים -

אפילו פחות מכאן חולקין!?

אי מהתם,

הוה אמינא - אפילו פחות מכאן -

במסיפס בעלמא;

קא משמע לן הכא - כותל.

וליתני הא ולא ליתני ה?!

סיפא איצטריכא ליה (ס):

וכתבי הקדש,

אף על פי ששניהם רוצים - לא יחלוקו.

במאי אוקימתא למתניתין?

בשאין בה דין חלוקה;

אי בשאין בה דין חלוקה -

כי רצו מאי הוי?

נהדרו בהו!?

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

שקנו מידן.

וכי קנו מידן מאי הוי?

קנין דברים בעלמא הוא!?

בשקנו מידן ברוחות.

רב אשי אמר:

כגון שהלך זה בתוך שלו והחזיק,

וזה בתוך שלו והחזיק.

מקום שנהגו לבנות כו'

גויל.

אבני דלא משפיא.

גזית.

אבני דמשפיא,

דכתיב (מלכים א ז, ט):

"כָּל אֶלֶּה אֲבָנִים יִקְרָת כְּמוֹדֵת גְּזִית".

כפיסין.

ארחי.

לבינין.

ליבני.

אמר ליה רבה בריה דרבא לרב אשי:

ממאי דגויל אבני דלא משפיא נינהו,

והאי טפח יתירא למורשא דקרנתא?

דילמא פלגא דגזית הוא,

והאי טפח יתירא לביני אורבי הוא,

כדקאמרינן:

כפיסין - ארחי;

לבינין - ליבני;

והאי טפח יתירא לביני אורבי!?

אמר ליה:

וליטעמך,

כפיסין - ארחי מנלן?

אלא גמרא גמירי לה;

גויל נמי אבני דלא משפיא - גמרא גמירי לה.

איכא דאמרי:

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי:

ממאי דהאי כפיסין ארחי נינהו,

והאי טפח יתירא לביני אורבי?

דילמא מאי כפיסין? אבני דלא משפיין,

והאי טפח יתירא - למורשא דקרנתא,

כדקאמרינן:

גויל - אבני דלא משפיין,

גזית - אבני דמשפיין;

והאי טפח יתירא למורשא דקרנתא!?

אמר ליה:

וליטעמך,

גויל - אבני דלא משפיין מנלן?

אלא גמרא גמירי לה,

⁷ אריח. חצי לבינה והלבינה ג' טפחים והאריח טפח ומחצה ועובי הכותל אריח מכאן ואריח מכאן וטפח באמצע שנותן שם טיט לחברו:

⁸ לבינים ליבני. שלימות לבינה לעובי הכותל:

⁹ למורשא דקרנתא. ראשי האבנים בולטות לחוץ שאינן חלקות ולהכי בעי רוחב טפח יתירא:

¹⁰ לביני אורבי. בין דימוס שמכאן ובין דימוס שמכאן ונותן טיט באמצע:

¹¹ ה"ג אימא לביני דלא משפיין:

¹ כדאמרי אינשי כו'. תירוץ הוא:

² שאין בה דין חלוקה. ח' אמות לא יחלוקו:

³ ובכתבי הקדש. ספר תורה שהוא בכרך אחד וכן נביאים וכתובים הכתובים בגליון כס"ח:

⁴ קנין דברים הוא. ואין חליפין קונין אלא דבר הנקנה או מכר או מתנה או שעבוד קרקעות שהקנין חל עליו או מטלטלין:

⁵ ברוחות. זה בורר לו חלק מזרחי וזה בורר לו חלק מערבי וקנו מידם ומעתה נקנה חלק מזרחי לזה ואין לזה חלק בו וכן השני לחבירו:

⁶ והחזיק. בחלקו רפק ביה פורתא וקרקע נקנה בחזקה אחרי אשר רצו בשעת חלוקה:

הכא נמי - גמרא גמירי לה.

אי כולהו בפרוכת - ממשכן.

אמר אביי:

איבעיא להו:

שמע' מינה -

הן' וסידן;

כל ביני אורבי - טפח.

או דילמא -

הני מילי - בטינא,

הן בלא סידן?

אבל בריכסא: בעי טפי.

אמר רב נחמן בר יצחק:

ואיכא דאמרי:

מסתברא הן וסידן,

הני מילי בריכסא,

דאי סלקא דעתך - הן בלא סידן,

ליתנייה לשיעוריה!

אבל בטינא - לא בעי כולי האי.

אלא לאו שמע מינה -

הן וסידן.

למימרא,⁹

לא,

דבגזית דכל ארבע אמות גובה,

לעולם אימא לך -

אי הוי פותיא חמשא קאי,

הן בלא סידן,

אי לא - לא קאי;

וכיון דלא הוי טפח - לא תני.

והא: אמה טרקסין דהואי גבוה תלתין אמהתא,

והא קתני (כאן):

ולא הוה פותיא אלא שית פושכי,

בלבינין -¹⁰

וקם!?

זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה!?

כיון דאיכא טפח יתירא - קאי.¹¹

התם חזי' לאיצטרופי.

ובמקדש שני מאי טעמא לא עבוד אמה טרקסין?

תא שמע (עירובין א: ג):

כי קאי - בתלתין קאי,

הקורה¹² שאמרו -

טפי לא קאי.

רחבה כדי לקבל אריח,

ומנלן דהוה גבוה טפי?

והאריח - חצי לבינה של שלשה¹³ טפחים!?

דכתיב (חגי ב, ט):

התם¹⁴ ברברכתא.

"דָּרוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַפֶּתַח הַזֶּה הָאֲזוּרִין בֵּין הָרְאשִׁיִן,"

דיקא נמי,

רב ושמואל,

דקתני:

ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר,

של שלשה טפחים;

חד אמר: בבנין;¹⁵

מכלל דאיכא זוטרא;

וחד אמר: * בשנים;¹⁶

שמע מינה.

ואיתא להא ואיתא להא.

אמר רב חסדא:

וניעבדו תלתין אמין בבנין,

לא ליסתור איניש בי כנישתא -

ואידך נייעביד פרוכת!?

עד דבני בי כנישתא אחריתי.

כי קאי תלתין אמהתא נמי -

איכא דאמרי:

אגב: תקרה ומעזיבה הוה קאי,

משום¹⁷ פשיעותא;

בלא תקרה ומעזיבה לא הוה קאי.

ואיכא דאמרי:

וליעביד מה דאפשר בבנין,

משום¹⁸ צלויי.

וליעביד אידך פרוכת!?

מאי בינייהו?

אמר אביי: גמירי:

איכא בינייהו,

אי כולהו בבנין אי כולהו בפרוכת,

דאיכא דוכתא לצלויי.

אי כולהו בבנין - ממקדש,

⁹ הן וסידן או הן בלא סידן. הני שיעורי דמתני' עם עובי הטיח קא חשיב להן או דילמא מקום האבנים הוי בפותיא לבד טיח הסיד:

¹ ש"מ כו'. ונפקא מינה למקבל עליו לבנות כותל לחבירו:

¹⁰ והא קתני טפחים ומחצה. אלמא חצי טפח נמי חשיב:

² בריכסא. אבנים דקות וטיט בין שני הדימוסות:

¹¹ חזי לאיצטרופי. של זה ושל זה מצטרפין לטפח:

³ למימרא דבגזית כו' כל ד' אמות גובה אי הוה פותיא ה' טפחים קאי ואי לא לא קאי. כדתנן במתני' בגזית זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה וקתני סיפא מחייבין אותן לבנותו עד ד' אמות ולפי חשבון זה לגובה שמנה צריך י' טפחים ורוחב:

¹² ג' טפחים. אלמא ג' טפחים דקתני לגבי מתני' גבי לבינין כדקתני זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה הן בלא סידן קאמר דהא לבינה לחודה שלשה טפחים:

⁴ והא אמה טרקסין. דבנין שלמה דגזית הוה דכתיב אבני גזית (מלכים א ה) והוי שלשים אמה קומתה ואין עוביו אלא אמה להבדיל בין ההיכל לקדשי הקדשים:

¹³ התם ברברכתא. ומתני' בזוטרותא דעם סידן לא הוה אלא ג' טפחים:

¹⁴ משום פשיעותא. דילמא מתרמי אונס ופשעי ולא בנו אחריתי:

⁵ דאיכא טפח יתירא. ומשום האי טפי פותיא מצי לאגבוה טובא ואין צריך לתת לכל ארבע אמות ה' טפחים רוחב:

¹⁵ משום צלויי. כל זמן הבנין:

⁶ בבנין. שהיה גובהו מאה אמות כדתנן במסכת מדות (פרק ד מ"ו):

⁷ בשנים. בית ראשון עמד ד' מאות ועשר ובית שני ד' מאות ועשרים:

⁸ אגב תקרה ומעזיבה. שהעלייה היתה נתונה עליו ומעזיבה של טיט טרכס על גבה וכובד המשא מעמיד הכותל שלא יטה לצדדין הלכך במקדש שני שלא היה כותל ל' מגיע לעלייה לא יוכל לעמוד:

מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא: בסיתווא,
ובנו בי סיתווא בקייטא.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

גבו זוזי ומחתי,

מאי?

אמר ליה:

דילמא מיתרמי להו פדיון שבויים ויהבי להו.

שריגי ליבני והדרי: הודרי ומחתי כשורי,

מאי?

אמר ליה:

זמנין דמתרמי להו פדיון שבויים,

מזבני ויהבי להו.

אי הכי -

אפילו בנו: נמי! ?

אמר ליה:

דירתיה דאינשי לא מזבני.

ולא: אמרן אלא: דלא חזי בה תיוהא,

אבל חזי בה תיוהא - סתרי ובני;

כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מחסיא,

סתריה ועייל: לפורייה להתם,

ולא אפקיה עד דמתקין ליה שפיכי.

ובבא בן בוטא,

היכי אסביה ליה עצה להורדוס למיסתריה לבית המקדש?

והאמר רב חסדא:

לא ליסתור איניש בי כנישתא -

עד דבני בי כנישתא אחריתא!

אי בעית אימא -

תיוהא חזא ביה;

איבעית אימא -

מלכותא שאני, דלא הדרא ביה,

דאמר שמואל:

אי אמר מלכותא עקרנא טורי -

עקר טורי ולא הדר ביה.

הורדוס עבדא דבית חשמונאי הוה,

נתן עיניו באותה תינוקת;

יומא חד שמע ההוא גברא בת קלא דאמר:

כל עבדא דמריד השתא מצלח,

קם קטלינהו לכולהו מרותיה ושיירה לההיא ינוקתא;

כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי למינסבה -

סליקא לאיגרא ורמא קלא,

אמרה:

כל מאן דאתי ואמר מבית חשמונאי קאתינא -

עבדא הוה,

דלא אישתיירא מינייהו אלא ההיא ינוקתא,

וההיא ינוקתא נפלה מאיגרא לארעא.

טמנה שבע שנין בדובשא.

איכא דאמרי:

בא עליה;

איכא דאמרי:

לא בא עליה;

דאמרי לה בא עליה,

הא דטמנה - ליתוביה ליצריה;

ודאמרי לה לא בא עליה,

האי דטמנה - כי היכי דנאמרו:

בת מלך נסב.

אמר:

מאן דריש (דברים יז, טו):

"מִקְרָב אֲזוּיָה תֵשִׁים עֲלֶיךָ מִקְּרָה" ?

רבנן;

קם קטלינהו לכולהו רבנן,

שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה. *

אהדר: ליה כלילא דיילי,

נקרינהו לעיניה.

יומא חד אתא ויתבי קמיה,

אמר:

חזי מר האי עבדא בישא מאי קא עביד!

אמר ליה: מאי אעביד ליה?

אמר ליה: גלטייה מר!

אמר ליה: כתיב (קהלת י, ט): "גַּם בְּבוֹדֵעַךָ מִקְּרָה אֶל תִּקְלָכְךָ".

אמר ליה: האי לאו מלך הוא!

אמר ליה:

וליהוי עשיר בעלמא,

וכתיב (שם): "וּבְזוֹדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ אֶל תִּקְלָכְךָ עֲשִׂיר",

ולא יהא אלא נשיא,

וכתיב (שמות כב, כז): "וְנִשְׂיָא בְעַמְּךָ לֹא תֵאָר".

אמר ליה:

בעושה מעשה עמך,

והאי לאו עושה מעשה עמך! ?

אמר ליה:

מסתפינא מיניה.

אמר ליה:

ליכא איניש דאזיל דלימא ליה,

דאנא: ואת יתיבנא.

אמר ליה:

כתיב (קהלת שם):

"כִּי עֹזֵף הַשָּׁמַיִם יוֹכִיחַ אֶת הַקּוֹל,

וּבְעַל כַּנְפָּיִם (כתיב - הכנפים) יִגִּיד דְּבָר".

אמר ליה: אנא הוה,

אי הואי ידענא דזהרי רבנן כולי האי -

⁷ אלא דלא חזו ביה תיוהא. ביקוע שיהא מזומן ליפול:

⁸ עייליה לפוריה התם. כדי שלא יתיאש בבנינו שהחמה והגשמים מצערין אותן:

⁹ שפכי מרובין:

¹⁰ היכי אסביה עצה להורדוס. כדאמרי לקמן בשמעתין וכתובה היא ביוסיפון בן גוריון:

¹¹ אהדר ליה כלילא דיילי. האנקה מתרגמינן ילא (ויקרא יא) והוא שרץ שקורין הרצוץ ושערו קשה כמחטין ועשה לו עטרה מעורו סביבות עיניו:

¹² השתא מיהא [דאנא ואת]. אנא ואת שנינו כאן ואין שומע:

¹ בי קייטא בסיתווא. בית הכנסת היה להם לימות החורף נמוך בכתלים רחבים וחלונות מועטין מפני הצינה ובימות החמה בית הכנסת אחר שאויר שולט בו:

² זוזי. לצורך בית הכנסת החדש ומונחים ביד הגבאי מי איכא למיחש לפשיעות או לא:

³ שריגי ליבני. מסודרים הלבנים זה על גב זה ומזומנין לתת בבנין:

⁴ הדרי הודרי. משופין ומתוקנין רהיטי הגג קיברוניש:

⁵ כי בנו נמי. בי כנישתא חדתא לא נסתרוה לעתיקא דדילמא מתרמי פדיון שבויין ומזבני ליה:

⁶ ולא אמרן. דלא ליסתרוה לעתיקא:

לא הוה קטילנא להו ;
השתא מאי תקנתיה דההוא גברא ?
אמר ליה :

הוא כבה אורו של עולם,
דכתיב (משלי ו, כג) :

"כִּי נֵר מִצְוֹתָ וְתוֹרַת אֹר",
ילך ויעסוק באורו של עולם,
דכתיב (ישעיהו ב, ב) :

"וְנִהְיֶה אִלְיוּ כָל הַגּוֹיִם".

איכא דאמרי :

הכי אמר ליה :

הוא סימא עינו של עולם,
דכתיב (במדבר טו, כד) :

"וְהָיָה אִם מוֹעִיזֵי הָעֵדָה",
ילך ויתעסק בעינו של עולם,

דכתיב (יחזקאל כד, כא) :

"הֲנִי מוֹזֵלְכֶם אֶת מִקְדְּשֵׁי אֲוֹן עִינֵיכֶם".

אמר ליה :

מסתפינא ממלכותא.

אמר ליה :

שדר שליחא,

וליזיל שתא, וליעכב שתא, ולהדר שתא,
אדהכי והכי סתריה ליה ובנייה ליה.

עבד הכי.

שלחו ליה :

אם לא סתרתה - אל תסתור,

ואם סתרתה - אל תבני,

ואם סתרתה ובנית -

עבדי בישא בתר דעבדין מתמלכין,¹

אם זיינך עלך ספרך כאן, לא רכא ולא בר רכא,
הורדוס עבדא קלניא מתעביד.

מאי רכא ?

מלכותא,

דכתיב (שמואל ב, ג, לט) :

"אֲנֹכִי הַיּוֹם רַךְ וּבִשְׁלוֹן מִלְּךָ".

ואי בעית אימא - מהכא :

"וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אֲבָרָה" (בראשית מא, מג).

אמרי :

מי שלא ראה בנין הורדוס,

לא ראה בנין מפואר מימיו.²

במאי בנייה ?

אמר רבה :

באבני שישא ומרמרא.³

איכא דאמרי :

באבני כוחלא,⁴ שישא ומרמרא ;

אפיק שפה ועייל שפה,

כי היכי דנקביל סידא.

סבר למשעייה בדהבא,

אמרו ליה רבנן :

שבקיה, דהכי שפיר טפי,

דמיחזי כי אידוותא⁵ דימא.

ובבא בן⁶ בוטא היכי עבד הכי ?

והאמר רב יהודה אמר רב,

ואיתימא רבי יהושע בן לוי :

מפני מה נענש דניאל ?

מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר,

שנאמר (דניאל ד, כד) :

"לֵהֲרֹן מִלְכָּא מִלְכֵי" יִשְׁפֹּר עֲלֶיךָ (כתיב - עליך),

וְזוֹטָאָה (כתיב - וחטיך) בְּעֲדָרְךָ פָּרְקֵי,

וְעִוְיָתְךָ בְּמוֹזֵן עֵינֶיךָ הֵן תִּהְיֶה אֲרֻכָּה לְשָׁלוֹתְךָ וְגו',

וכתיב (שם, כה) :

"כִּלְא" מִטָּא עַל זְבוּכְדַּנְצַר מִלְכָּא ;

וכתיב (שם, כו) :

"לְקַצֵּת" יִרְוִיחַן תְּרֵי עֶשֶׂר וְגו' ! ?

איבעית אימא -

שאני עבדא, דאיחייב במצות ;

ואיבעית אימא -

שאני בית המקדש,

דאי לא מלכות - לא מתבני.

ודניאל מנלן דאיענש ?

אילימא משום דכתיב (אסתר ד, ה) : "וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהִתְרָה",

ואמר רב :

"הִתְרָה" - זה דניאל,

הניחא למאן דאמר : שחתכוהו מגדולתו ;

אלא למאן דאמר : שכל דברי מלכות נחתכין על פיו -

מאי איכא למימר ! ?

דשדיוהו לגובא דארייוותא.

הכל כמנהג המדינה.

הכל לאתויי מאי ?

לאתויי אתרא דנהיגי בהוצא⁷ ודפנא.⁸

לפיכך,

¹⁰ אידוותא דימא. גלי היס [שהם נעים ונדים והעין מתעששת בראייתן] :

¹¹ נענש דניאל. לקמיה מפרש עונשו :

¹² מלכי ישפר עלך. עצתי חיטב בעיניך :

¹³ במיחן עניין. בחנינת עניים :

¹⁴ בכך תהא ארכא לשלותך. [יהא אורך] לשלומך :

¹⁵ כולא מטא. כל החלום של פורענות בא עליו :

¹⁶ לקצת ירחין תרי עשר. בשביל עצתו של דניאל תלה לו שנים עשר חדש :

¹⁷ בהוצא. לולבי דקלים :

¹⁸ ודפנא. ענפי עץ ערמונים שקורין לו¹⁷ ופרי שלו קורין ביי¹⁸ :

¹ הנני מחלל את מקדשי. סיפיה דקרא מחמד עיניכם :

² מסתפינא ממלכותא. כפופים היו למלכות רומיים :

³ מתמלכין. נוטלין רשות :

⁴ אי זיינך עלך ספרך כאן. אם נתגאית בכלי מלחמתך שהרגת בית אדוניך ספר

יוחסין שלך בידינו הוא [ידענו] שאתה עבד :

⁵ לא רכא כו'. לא מלך ולא בן מלך :

⁶ קלניא מתעביד. נעשה בן חורין מאליו :

⁷ שישא. שיש ירוק שקורין ביי⁷ ש :

⁸ ומרמרא. שיש לבן :

⁹ כוחלא. שיש צבוע כעין כחול :

אם נפל הכותל –

המקום והאבנים של שניהם.

פשיטא!?

לא צריכא,

דנפל לרשותא דחד מינייהו,

אי נמי -

דפנינהו חד לרשותא דידיה,

מהו דתימא?

ניהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה;

קא משמע לן.

וכן בגינה,

מקום שנהגו לגדור –

מחייבין אותו.

הא גופא קשיא,

אמרת:

וכן בגינה,

מקום שנהגו לגדור -

מחייבין אותו,

הא סתמא -

אין מחייבין אותו;

אימא סיפא (כאן):

אבל בקעה,

מקום שנהגו שלא לגדור -

אין מחייבין אותו;

הא סתמא -

מחייבין אותו;

השתא: סתם גינה אמרת לא,

סתם בקעה מיבעיא!?

אמר אביי:

הכי קאמר -

וכן סתם גינה,

ובמקום שנהגו לגדור בבקעה -

מחייבין אותו.

אמר ליה רבא:

אם: כן - מאי אבל!?

אלא אמר רבא:

הכי קתני:

וכן סתם גינה כמקום שנהגו לגדור דמי,

ומחייבין אותו;

אבל סתם בקעה כמקום שלא נהגו דמי,

ואין מחייבין אותו.

אלא אם רצה –

כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית.

מאי חזית?

אמר רב הונא:

אכפיה: ליה לקרנא לבר.

ונעביד מלגיו!?

עביד חבריה נמי מלבר,

ואמר: דידי ודידיה הוא.

אי הכי -

השתא: נמי גייז ליה חבריה,

ואמר:

דידי ודידיה הוא!?

גיזוזא מידע ידיע.

איכא דאמרי:

אמר רב הונא:

מיכפא לקרנא מלגיו.*

ונעבד מלבר!?

גייז ליה חבריה, ואמר:

דידי ודידיה הוא.

אי הכי -

השתא נמי לייף ליה חבריה,

ואמר: דידי ודידיה הוא!?

ליפופא מידע ידיע.

והא מבחוץ קתני!?

קשיא.

ד: רבי יוחנן אמר: *

נשעייה¹⁰ באמתא מלבר, וניעבד מלגיו!?

עביד חבריה מלבר, ואמר:

דידי ודידיה הוא.

אי הכי -

השתא נמי דקפיל¹¹ ליה חבריה, ואמר:

דידי ודידיה הוא!?

קילופא מידע ידיע.

הוצא,¹²

אמר רב נחמן:

¹ מול מחזה דמלכים (א 1) ראשי הנסרים מוסבין זה מול זה ועבי' מאבראי כופה לצדי ראשי הכותל שמחבר בראשו אבנים וטיט ומעבהו:

⁶ דידי ודידיה הוא. כדקתני מתניתין כשעושין אותו בין שניהם עושין חזית מכאן ומכאן:

⁷ השתא נמי גייז לה. לההיא כפופה שהיא לצדו ואימא דידי ודידיה הוא ולא עשינו חזית:

⁸ מלגיו. לצד שלו ולקמיה פריך הא מבחוץ קתני:

⁹ לייף ליה. מחבר חזית אחרת לצדו:

¹⁰ נשעייה באמתא מלבר. יהא טח בטיט אמה בראש הכותל מבחוץ:

¹¹ ומקפל ליה. מקפלו:

¹² הוצא. אם עשו מחיצת נצרים כיצד יעשו חזית:

¹ פשיטא. דהאבנים של שניהם דאפי' לא פסק לן דינא דמתנן המלמדנו שמתחלה בין שניהם עשאוה על כרחם היו חולקין בשוה האבנים שהרי ברשות שניהם מונחים ויד מי מהם תגבר: (הג"ה בפי' ר"ח קמ"ל דלא בעינן ראייה אלא שותף מפי' מיניה בלא ראייה ואיהו דטעין דדיליה נינהו עליו הראיה וכל כה"ג הכי דיינינן ליה וזה הדין מפורש עוד כמו כן בפרק הבית והעלייה בתחילתו איבעית אימא בשותפין כי האי גוונא אנוחי אבנים ברשות חבירו לא קפדי וחזקת רשות לאו כלום הוא שמעינן מינה דכל כהאי גוונא דמילתא דידיעא בשותפתא לתרוייהו אע"ג דמנחי ברשותא דחד מינייהו לא יכול למיטען דידי נינהו דברשותי מנחי דקיי"ל שותפין לא קפדי אהדדי ע"כ):

² השתא סתם גינה אמרת לא. אע"פ שהיזק ראייה קשה:

³ אמר אביי כו'. האי מקום שנהגו לגדור דקתני מתני' אבקעה קאי:

⁴ אי"כ מאי אבל. בבקעה הא מינה סליק והכי איבעי למיתני אבל מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו:

⁵ מכפייה לקרנא לבר. ראשי הכותל יכוף לצד חבירו וכל חזית לשון קצה הוא וכן שנינו בתמיד (פ"ב מ"ד) גבי מערכה וחזיתה מזרחה ראשי הגזירין וכן מחזה

סינופין יריכי מלבר.
וניעבד מלגיו ! ?

עביד נמי חבריה מלבר,
ואמר: דידי ודידיה הוא.

אי הכי -

השתא נמי גיזו ושדי ליה,
ואמר: דידי ודידיה הוא ! ?

משריק ליה טינא.

השתא נמי אתי חבריה וקליף ליה ! ?
קילופא מידע ידיע.

אביי אמר:

הוצא לית ליה תקנתא אלא בשטרא.

אבל אם עשו מדעת שניהם.

אמר ליה רבא מפרזיקא לרב אשי:

לא יעשו לא זה ולא זה ! ?

אמר ליה:

לא צריכא,

דקדים חד מנייהו ועבד: דידיה,

ואי לא עביד חבריה - אמר:

דידיה הוא.

ותנא תקנתא לרמאי קא משמע לן ! ?

אמר ליה:

ורישא לאו תקנתא לרמאי הוא ?

אמר ליה:

בשלמא רישא תנא דינא ומשום דינא תנא תקנתא;

אלא סיפא דינא קתני דקתני תקנתא ?

אמר רבינא:

הכא בהוצי עסקינן,

לאפוקי מדאביי דאמר:

הוצא לית ליה תקנתא אלא בשטרא,

קא משמע לן - דבחזית סגיא.

משנה (א):

המקיף את חבריו משלש רוחותיו,
וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית -

אין¹⁰ מחייבין אותו;

רבי¹¹ יוסי אומר:

אם עמד וגדר את הרביעית -

מגלגלין עליו את הכל.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר שמואל:

הלכה כרבי יוסי דאמר:

אם עמד וגדר את הרביעית -

מגלגלין עליו את הכל;

לא שנא עמד ניקף, לא שנא עמד מקיף.

איתמר:

רב הונא אמר:

הכל לפי¹² מה שגדר;

חייא בר רב אמר:

הכל לפי¹³ דמי קנים בזול.

תנן (כאן)¹⁴:

המקיף את חבריו משלש רוחותיו,

וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית -

אין מחייבין אותו;

הא רביעית - מחייבין אותו;

אימא¹⁵ סיפא (כאן):

רבי יוסי אומר:

אם עמד וגדר את הרביעית -

מגלגלין עליו את הכל;

בשלמא לרב הונא דאמר:

הכל לפי מה שגדר בה -

היינו דאיכא בין תנא קמא ורבי יוסי,

תנא קמא סבר -

הכל לפי דמי קנים בזול אין, ומה שגדר לא,

ורבי יוסי סבר -

הכל לפי מה שגדר;

1 וכוכל גבוה ד' אמות לשם הוא דלא בעינן מ"ט דליכא היוק ראייה אבל בשביל היוק בהמות שלא יכנסו לשדה צריך לגדור גדר שלו עשרה טפחים המונע מליכנס בהמות:

11 ה"ג ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית. ולא גרסי' ניקף: הג"ה וכן בפירושו ר"ח ומיהו אניקף מפרשינן לה לקמן. תוס' והכי מוכח בפ"ב דב"ק והלשון מוכיח דקתני אם עמד ולא קתני אם גדר מכלל דלאו בההוא דגדר השלש מיירי. ת' מו' שמ' ע"כ:

12 מגלגלין עליו את הכל. לתת חלקו בשלשת הראשונות דכיון דגדר את הצד הפתוח גלי דעתיה דניחא ליה במאי דגדר חבריה:

13 גמ': לפי מה שגדר. בכל יציאות שהוציא בהן הראשון יחזור לו מחצה:

14 דמי קנים. דאמר ליה לדידי סגי לי בגדר קנים ואי אפשי בהוצאה של גדר אבנים:

15 ה"ג תנן המקיף את חבריו מג' רוחותיו אין מחייבין אותו הא רביעית מחייבין אותו אימא סיפא ר' יוסי אומר כו' וגדר את הראשונה כו' אין מחייבין אותו. דהא לא אהני ליה מידי שהרי גלוי הוא מצד רביעית הא אם גדר עוד מקיף את הרביעית מחייבין אותו דאהני ליה:

16 אימא סיפא רבי יוסי אומר. בשלמא לרב הונא דאמר הכל דר' יוסי במה שגדר הוא היינו דאיכא בין ת"ק לר' יוסי דת"ק דלא נקט לישנא דהכל סבר דמי קנים בזול הוא דמחייבין אותו ור' יוסי סבר כו' דהא ליכא למימר דת"ק דוקא אם גדר מקיף את הרביעית הוא דמחייבין אותו אבל אם גדר ניקף לא דכ"ש הוא השתא היכא דלא גלי דעתיה דניחא ליה בהיקיפא קא מחייב ליה כ"ש היכא דגלי ולר' יוסי נמי קס"ד השתא דתנא ניקף וה"ה למקיף אלא בגלגול דהכל הוא דפליגי:

1 סינופין יריכי לבר. ראשי הווצים ישב לצד שדה חבריו וכשיהיה סונף הווצים כשיכלה האחד ויתן את חבריו יסנפנו מבחוץ:

2 הג"ה יריכי כדאמר' לעיל טפח יתירא לביני אורבי תמ"ש. ור"ח פי' מוציא ראשי הקנים ודפנא שהוא הקנים העומדים לחיזוק המחיצה לחוץ מתוך פירושו משמע שהקנים שמעמידין מן הצד לסמוך הכותל וזהו לשון סניפין ע"כ:

3 אלא בשטרא. אם עשה האחד יביא עדים ויחתמו לו ואם עשה שנים יעידו עדים ויחתמו דס"ל קופלא דטינא מעילויה הוצא לא ידיע:

4 ולא יעשו. חזית לא לזה ולא לזה והרי סימן שלא עשאה האחד בשלו שאילו עשאה היה עושה חזית מבחוץ:

5 ועביד דידיה. עשה חזית מבחוץ:

6 ותקנתא לרמאי. בתמיה וכי מפני דאגת רמאין איכפל תנא למיתני הא מתני'.

7 ורישא. דקתני ועושה חזית מבחוץ לאו תקנתא משום רמאי הוא דלא לימא חבריה של שנינו הוא:

8 תנא דינא. הואיל ובקעה אין מנהג לגדור אין יכול לכופו אלא כונס לתוך שלו ובונה ואידי דתנא דינא תנא תקנתא ועושה חזית משום רמאי אלא סיפא דינא לא תנא דהא פשיטא דאם עשו מדעת שניהם תעשה משל שניהם וכולה משום תקנתא הוא דתנייה:

9 מתני': המקיף את חבריו משלש רוחותיו. שקנה ג' שדות סביב שדה חבריו לשלש מצריה וגדר את שלשתן ונמצא שדהו של אמצעי זה מוקף משלש רוחותיו:

10 אין מחייבין אותו. לתת כלום כדאמר' דסתם בקעה מקום שנהגו שלא לגדור הוא: הג"ה תמ"ש ול"נ טעמא משום דאכתי לא מהני ליה מידי שהכל יכולים ליכנס מרוח רביעית אבל אם גדר רביעית מחייבין אותו כדאמרין בגמ' ואע"ג דאמרין לעיל דסתם בקעה מקום שנהגו שלא לגדור הוא ה"מ בין בקעה לבקעה

אלא לחייא בר רב דאמר: הכל לפי דמי קנים בזול, מאי איכא בין תנא קמא לרבי יוסי? אי דמי קנים בזול לא קיהיב ליה - מאי קיהיב ליה! ?

אי בעית אימא -

אגר: נטירא איכא בינייהו;

תנא קמא סבר -

אגר נטירא - אין,

דמי קנים בזול - לא;

ורבי יוסי סבר -

דמי קנים בזול.

ואי בעית אימא -

ראשונה שניה ושלישית איכא בינייהו;

תנא קמא סבר -

רביעית הוא דיהיב ליה,

אבל ראשונה שניה ושלישית -

לא יהיב ליה;

ורבי יוסי סבר -

ראשונה שנייה ושלישית נמי יהיב ליה;

איבעית: אימא -

מקיף וניקף איכא בינייהו,

תנא קמא סבר -

טעמא דעמד דניקף דמגלגלין עליו את הכל,

אבל עמד מקיף -

אינו נותן לו אלא דמי רביעית;

ורבי יוסי סבר -

לא שנא ניקף ולא שנא מקיף,

אם עמד וגדר - מגלגלין עליו את הכל.

לישנא אחרינא:

מקיף וניקף איכא בינייהו,

תנא קמא סבר -

אם גדר מקיף את הרביעית נמי יהיב ליה;

ורבי יוסי סבר -

אם עמד ניקף וגדר את הרביעית הוא דיהיב ליה, דגלי דעתיה דניחא ליה, אבל אם גדר מקיף - לא יהיב ליה מידי. *

רוניא: אקפיה רבינא מארבע רוחותיו,

אמר ליה: הב לי כמה דגדרי.

לא יהיב ליה.

הב לי לפי קנים בזול,

לא יהיב ליה.

הב לי אגר נטירותא,

לא יהיב ליה.

יומא: חד הוה קא גדר דיקלי,

אמר ליה לאריסיה:

זיל שקול מניה קיבורא דאהיני.

אזל לאתויי, רמא ביה קלא.

אמר ליה:

גלית דעתך דמינח ניחא לך,

לא יהא אלא עיזא בעלמא,

מי לא בעי נטירותא?

אמר ליה:

עיזא בעלמא לאו לאכלויי בעיא.

אמר ליה:

ולא גברא בעית דמיכלי לה?

אתא לקמיה דרבא,

אמר ליה:

זיל פייסיה במאי דאיפייס,

ואי לא -

דאיננא לך דינא כרב הונא אליבא דרבי יוסי.

רוניא זבן ארעא אמיצרא דרבינא,

סבר רבינא לסלוקי משום דינא דבר מצרא;

אמר ליה רב ספרא בריה דרב ייבא לרבינא:

אמרי אינשי:

ארבעה¹³ לצלא, ארבעה לצללא.

משנה (ד):

¹³ לא יהא אלא עיזי בעלמא מי לא בעית כו'. כלומר אפי' אינך ירא מן הגנבים צריך אתה לשמרן מן העוים:

¹⁴ ולא גברא בעית לאכלויי. להזעיק ולגעור בהן וירעם מתרגמי' אכלי (תהלים יח) וכן כל לשון הכרזה בתרגום יהונתן:

¹⁵ פייסיה במה דאיפייס. טוב לך להתפייס באגר נטירא הואילו ונתרצה לךך: הגה' ואי לא דאיננא לך כו' יוסי כו' מכלל דהכי הלכתא. וכן פסק ר"ח. תמ"ש:

¹⁶ ארבעה לצלא וד' לצללא. אני שמעתי צלא רצען עני וצללא רצען עשיר וכך אמר לו ארבע ככרות צריכין לרצען עני למאכלות ביתו ליום כמו שצריכין לעשיר וזה עני הוא וצריך לו השדה לפרנסה וכשם שאתה אומר לו הסתלק מעלי כדינא דבר מצרא משום ועשית הישר והטוב כך אני אומר לך עשה ישר וטוב לעני זה ואל תסלקהו ויש לגמגם דהעור קרוי צלא ולא הרצען כדאמר' בעלמא (נדרים נו:): מאי דרגש ערסא דצלא ואומר אני רוניא רצען היה ונותן עורות לעבדנין לעשות מהן מנעלין למוכרן בשוק וכך אמר לו רב ספרא לרבינא העני זה שכרו מועט שהוא צריך ליתן שכר הרבה לעבדנין דאמרי אינשי ארבעה זוזי לצורך מקח העור וארבעה זוזי לשכר העבדנין והיינו צללא לפיכך עשה ישר וטוב ותהי לו שדה זו לפרנסת ביתו ול' ד' לצלא ד' ככרות צריך לעבדן עני וד' לצללא כמו כן ד' לצורך עבדן עשיר ומשל הוא כנגד רוניא שהיה לו שדה אחת בתוך שדות של רבינא כדאמר לעיל דרבינא אקפיה מארבע רוחותיו ועכשיו קנה לו שדה אצל מצר רבינא ומפסיק שדה רבינא בין שדותיו וא"ל רב ספרא לרבינא שיעשה הישר והטוב להניח לרוניא אותה דעכשיו יהיה לו שנים שכמו שצריך שמירה לשני שדות [צריך] ג"כ לאחד ומכמה דברים יציאת האחד מרובה כיציאת שנים ונמצא רוניא משתכר:

¹ אלא לת"ק דמי קנים נמי לא יהיב ליה אלא מאי יהיב ליה. מאי מחייבין אותו דדייקנין ממילתיה:

² יבא ליה אגר נטירא. דבר מועט שהיה צריך ליתן לשומר בכל שנה כשהיא בקמותיה:

³ דתנא קמא סבר. דמי רביעית יהיב ליה אם גדרה מקיף אבל דמי הראשונות לא יהיב ליה שכבר יצא מהם זכאי בבית דין שהיו שם ימים רבים ולא הועילו לו ואם גדרה ניקף לרביעית לא יהיב ליה מידי כדפיר' שכבר יצא ידי בית דין מהם ולר' יוסי לא שנא גדרה ניקף ולא שנא מקיף מגלגלין עליו את הכל בכולן דמי קנים:

⁴ ואיבעית אימא מקיף וניקף איכא בינייהו. דתנא קמא אית ליה דרבי יוסי היכא דגדרה ניקף אבל רבי יוסי לית ליה דתנא קמא בגדר מקיף תנא קמא סבר לא שנא ניקף ולא שנא מקיף כי גדר לרביעית מחייבין אותו דהא תנא קמא במקיף איירי ודייקנין ממילתיה הא רביעית מחייבין אותו וכל שכן כשגדרה ניקף דגלי דעתיה::

⁵ ור' יוסי סבר. דוקא גדרה ניקף דגלי דעתיה אבל גדרה מקיף לא:

⁶ רוניא אקפיה רבינא. ד' שדות היו לרבינא סביבות ארבעה מצריו של רוניא וגדרן:

⁷ הב לי כמה דגדרי. כרב הונא אליבא דר' יוסי דאמר הכל לפי מה שגדר דהכי קי"ל כדמוכח לקמן:

⁸ יומא חד הוה גדר. רוניא היה גודר תמרים מדקל שבשדהו:

⁹ קיבורא דאהיני. אשכול של תמרים משל רוניא ובפניו:

¹⁰ רמא ביה קלא. גער בו רוניא באריסיה דרבינא:

¹¹ א"ל. רבינא:

¹² גלית אדעתך. שחביבין הדקלין עליך וניחא לך בשמירתך:

כותל חצר שנפל - מחייבין אותו לבנותו עד ארבע אמות; בחזקת: שנתן, עד שיביא ראיה שלא נתן. מארבע אמות ולמעלה - אין מחייבין אותו. סמך לו כותל אחר, אף על פי שלא נתן עליו את התקרה - מגלגלין: עליו את הכל; בחזקת: שלא נתן, עד שיביא ראיה שנתן.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי כאביי ורבא, מר בר רב אשי עבד כריש לקיש.

והלכתא כריש לקיש, ואפילו מיתמי; ואף על גב דאמר מר: הבא ליפרע מנכסי יתומים - לא יפרע אלא בשבועה; חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זימניה.

גמרא:

אמר ריש לקיש:

הקובע זמן לחבירו, ואמר לו: פרעתוך בתוך זמני - אינו נאמן, ולואי שיפרע בזמנו.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו:

עביד איניש דפרע בגו זימניה, זימנין דמתרמו ליה זוזי, אמר:

ה: איזיל איפרעיה * כי היכי דלא ליטרדן.

תנן (כאן):

בחזקת שנתן, עד שיביא ראיה שלא נתן; היכי דמי?

אילימא * - דאמר ליה: פרעתוך בזמני; פשיטא,

בחזקת שנתן!

אלא¹⁰ לאו - דאמר ליה: פרעתוך בתוך זמני; אלמא עביד איניש דפרעיה בתוך זמניה?!

שאני הכא,

דכל שפא ושפא זימניה הוא.

תא" שמע (כאן):

בחזקת שלא נתן, עד שיביא ראיה שנתן; היכי דמי?

אילימא¹¹ - דאמר ליה: פרעתוך בזמני; אמאי לא?

אלא לאו - דאמר ליה: פרעתוך בתוך זמני, אלמא לא עביד איניש דפרע בגו זימניה?!

שאני הכא,

דאמר¹²: מי יימר דמחייבו לי רבנן.

איבעיא להו:

תבעו לאחר זמן,

ואמר לו פרעתוך בתוך זמני,

מהו?

מי אמרינן:

במקום חזקה אמרינן מה¹³ לי לשקר; *

או¹⁴ דילמא -

במקום חזקה לא אמרינן - מה לי לשקר?

תא שמע:

בחזקת שנתן, עד שיביא ראיה שלא נתן; היכי דמי?

אילימא - שתבעו לאחר זמן,

ואמר לו: פרעתוך בזמני;

פשיטא!

אלא לאו דאמר ליה:

פרעתוך בתוך זמני,

אלמא אפילו במקום חזקה אמרינן - מה לי לשקר.

שאני הכא,

דכל שפא ושפא זימניה הוא.

תא שמע:

מארבע אמות ולמעלה -

אין מחייבין אותו;

סמך לו כותל אחר כו',

עד שיביא ראיה שנתן;

היכי דמי?

אילימא - שתבעו לאחר זמנו,

ואמר לו: פרעתוך בזמני;

אמאי לא?

אלא לאו דאמר:

פרעתוך בתוך זמני;

¹⁰ אלא לאו דאמר ליה פרעתוך בתוך זמני. קודם שהשלמת לארבע אמות:

¹¹ ת"ש. מסיפא בחזקת שלא נתן כו':

¹² אילימא דא"ל פרעתוך בזמני. כשגמרת את כותלי וידעתי כמה נתחייבתי

לסייע בהגבהתך:

¹³ מי יימר דמחייבו לי רבנן. הילכך אפילו אמר פרעתוך בזמני לא מהימן:

¹⁴ ואפילו מיתמי. אם מת הלוח בתוך זמנו גובה חובו מן היתומים בלא שבועה

ולא חיישינן דילמא פרעיה:

¹⁵ מה לי לשקר. אי בעי אמר ליה פרעתוך בזמני הילכך כי א"ל נמי פרעתוך בתוך

זמני נאמן בשבועה:

¹⁶ או דילמא. כיון דמוחזק לן דאין אדם פורע בתוך זמנו לא אמרינן במקום

דאיכא חזקה דמרעיה לדבוריה מה לי לשקר וליהמנוהו:

¹ מתני: מחייבין אותו לבנות עד ד' אמות. דבהכי סגי להיזק ראיה:

² בחזקת שנתן. אם אמר האחד לאחר שבנאו אני עשיתו משלי שלא רצה זה לסייעני ותובעו חצי היציאה וזה אומר נתתי חלקי נאמן:

³ עד שיביא התובע. עדים שתבעו ולא נתן לו דכיון דחובה עליו לסייעו ומשפט זה לכל גלוי לא היה בונה משלו אלא היה צועק עליו בב"ד:

⁴ סמך לו כותל אחר. לאחר שבנאו האחד למעלה מד' אמות הרבה ולא רצה האחר לסייעו בהגבתו סמך השני כותל אחר כנגד כותל זה כדי לסכך ולתת עליו תקרה מכותל לכותל אע"פ שלא נתן עליו עדיין התקרה:

⁵ מגלגלין עליו את הכל. דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה דהיאך:

⁶ בחזקת שלא נתן. אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר שסמך את כותלו לכותל ראשון ואומר לו תן לי חלקך כמה שהגבתהי וזה אומר נתתי חלקי אינו נאמן אלא בעדים שאין משפט זה גלוי לכל ועד שיחייבוהו בית דין אינו עשוי ליתן:

⁷ גמ': הקובע זמן לחבירו. במלוה שהלוהו:

⁸ אילימא דא"ל פרעתוך בזמני. כשהשלמת את גובה ארבע אמות:

⁹ פשיטא. דנאמן שהרי זו טענת מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום:

אלמא במקום חזקה לא אמרינן - מה לי לשקר.
שאני הכא,
דאמר: מי יימר דמחייבי לי רבנן.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:
תא שמע:

מנה לי בידך,
אמר לוי: הין,
למחר אמר לו:
תנהו לי,

אם אמר נתתיו לך - פטור,
איך לך בידי - חייב;
מאי לאו - נתתיו לך -
דאמר ליה:

פרעתוך בזמני,
אין לך בידי -
דאמר ליה: פרעתוך בתוך זמני,
וקתני: חייב;

אלמא במקום חזקה לא אמרינן - מה לי לשקר.
לא,

מאי אין לך בידי?
לא היו דברים מעולם,
דאמר מר:
כל האומר לא לויתי -
כאומר לא פרעתי דמי.

סמך לו כותל אחר -

מגלגלין עליו את הכל כו.

אמר רב הונא:

סמך לפלגא - סמך לכולה;

ורב נחמן אמר:

למאי דסמך - סמך,

למאי דלא סמך - לא סמך.

ומודה רב הונא בקרנא ולופתא.

ומודה רב נחמן באפריזא ובקבעתא דכשורי.

אמר רב הונא:

ביי כוי לא הוי חזקה,

ואף על גב דעבד ליה הימלטי,

דאמר ליה:

אמינא לכי פייסת לי לא ליתרע אשיתאי.

אמר רב נחמן:

אחזיק להורדי - לא אחזיק לכשורי,⁹

לכשורי - אחזיק להורדי;

רב יוסף אמר:

אחזיק להורדי - אחזיק לכשורי.

איכא דאמרי:

אמר רב נחמן:

אחזיק להורדי - אחזיק לכשורי,

לכשורי - אחזיק להורדי.

אמר רב נחמן:

אחזיק לנטפי - אחזיק לשפכי,

אחזיק לשפכי - לא אחזיק לנטפי;

ורב יוסף אמר:

אפילו אחזיק לשפכי - אחזיק לנטפי.

איכא דאמרי:

אמר רב נחמן:

אחזיק לשפכי - אחזיק לנטפי,

לנטפי - אחזיק לשפכי,

אבל לצריפא דאורבני - לא;

רב יוסף אמר:

אפילו צריפא דאורבני.

עבד רב יוסף עובדא בצריפא דאורבני.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

המשכיר בית לחבירו * בבירה גדולה -

משתמש בזיזיה ובכתליה עד ארבע אמות,

⁹ **בי כוי לא הוי חזקה.** שמעון שהגביה כותל החולק בחצר למעלה מד' אמות ועשה בו חלונות לצד ראובן להנחת ראשי קורות כמו שפירשתי לא הויא חזקה לגבי ראובן לאמר אני סייעתוך להגביהו שאלולי שסייעתוך לא היית עושה לי הנחת קורות שאם אבא לסמוך לו כותל אחר לאחר זמן שאתן עליה תקרה ואף על גב דמתנח ביה הימלטי הם נסרים עבים שנותנים בצדי החורים להגין על ראשי הקורות ולא מצי למימר ראובן אי לאו דסייעי בהדך לא טרחית כל האי טירחא: דא"ל. שמעון:

¹⁰ **דכי מפייסת לי לא תתרע אשיתאי.** אמרתי בלבי שמא תמלך לסמוך לי כותל אחר ולתת תקרה ותפייסני בממון במה שהגבתי לא אצטרך לקלקל כותלי לנקוב בו חורים להנחת ראשי קורותיך:

¹¹ **אחזיק להורדי.** להניח ראשי רהיטים דקים על כותל חבירו:

¹² **לא אחזיק לכשורי.** להניח עלי קורות כבדות תחת אלו:

¹³ הכי גרסינן **אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי אחזיק לשפכי לא אחזיק לנטפי.** היתה לו חזקה בחצר חבירו שיטפף גגו מי גשמים לתוכו על פני כל אורך גגו בלא מרזב:

¹⁴ **אחזיק לשפכי.** אם רצה עושה מרזב ויקלח כל מי הגג במקום אחד דהא עדיפא ליה לבעל החצר:

¹⁵ **א"י אמר רב נחמן כו.** אבל לצריפא דאורבני לא. גג של צריף שרד"ל בלע"ז שמכסין אותו בענפי ערבה והיינו אורבני ומתוך שהטיפין סמוכין מאד אין בעל החצר יכול להשתמש תחתיהם:

¹⁶ **בירה גדולה.** בית ארוך מאד וחלוק מתוכו להרבה חדרים קטנות והשכיר לזה אחד מהן הרי זה משתמש בכתליה בחורי הכתלים על פני ארכה מבחוץ עד ד' אמות אף שלא כנגד ביתו ובזיזים היוצאים מכתלים:

¹ **אמר לו הין.** ובפני עדים:

² **אין לך בידי.** מפרש ואזיל מאי היא:

³ **לא היו דברים מעולם.** הלכך חייב שלם שהרי יש עדים שהודה לו בפניהם וכיון דאמר לא לויתי מודה הוא שלא פרע שכל מי שאינו לזה אינו פורע הלכך כאומר לא פרעתי דמי דאילו אמר פרעתי נאמן אפילו לזה בפני עדים דק"ל בשבועות (מא): המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרועו בעדים:

⁴ **סמך לפלגא.** שלא היה כותל חדש ארוך ככותל הראשון אלא בחציו או בגובהו לא הגיע לגובהו של ראשון:

⁵ **סמך לכולה.** חייב ליתן לו חלקו בכותל הראשון כאילו סמך כותל שני כנגד כל הראשון דכיון דהתחיל סופו לגמור ויתן תקרה ותנן אע"פ שלא נתן עליו את התקרה נתן מיד:

⁶ **ומודה רב הונא בקרנא ולופתא.** בחיבור שבקרן זוית לופתא חיבור הרי שהיה סוף ביתו של ראובן דבוק לכותל זה שביין שתי הצורות ולאחר זמן נמלך ראובן זה וחיבר בנין מועט בקרן זוית של סוף ביתו ובלית הבנין משוכה כנגד מקצת אורך הכותל המבדיל בין החצרות מודה רב הונא דלמאי דלא סמך לא סמך שאין בנין כזה עשוי לימשך:

⁷ **ומודה רב נחמן באפריזא ובקבעו כשורי.** לענין גובה דקאמר רב נחמן דלמאי דלא סמך לא סמך מודה הוא שאם עשה בכותל שסמך מקום הנחת ראשי קורות עלייה על פני כולה סופו להגביהו עוד כשיעור גובה עלייה וניחא ליה בגובה דכותל ראשון ונתן חלק בכל גובהו:

⁸ **אפריזא.** עץ ארוך ועב שנותן על פני כל אורך הכותל להניח עליו ראשי קורות ומגין עליהם שלא ירקבו מחמת ליחלוח הכותל ובלשון משנה קרוי מלטיסין ומי שאין לו עץ עב עושה חורים בכותל ונתן נסרים קטנים למעלה ולמטה ולצדדין ומניח בתוכו ראשי קורות והיינו אקבעתא דכשורי:

ובעובי הכותל,
במקום שנהגו,
אבל בתרביץ אפדני - לא;
ורב נחמן דידיה אמר:
אפילו בתרביץ אפדני,
אבל רחבה שאחורי הבתים - לא;
ורבא אמר:
אפילו רחבה שאחורי הבתים.

אמר רבינא:

האי כשורא דמטלתא -
עד תלתין יומין - לא; הוי חזקה,
בתר תלתין יומין - הוי חזקה;
ואי סוכה דמצוה היא -
עד שבעה יומין - לא הוי חזקה,
בתר שבעה יומין - הוי חזקה;
ואי חבריה בטינא - לאלתר הוי חזקה.

אמר אביי:

שני בתים בשני צדי רשות הרבים -
זה עושה מעקה לחצי גגו, וזה עושה מעקה לחצי גגו,
זה: שלא כנגד זה ומעדיף.

מאי איריא ברשות הרבים?
אפילו רשות היחיד נמי!
רשות הרבים איצטריכא ליה,
מהו דתימא?

נימא ליה -

סוף סוף הא בעית לאצטנועי מבני רשות הרבים,
קא משמע לך -

דאמר ליה: רבים - ביממא חזו לי, בליליא לא חזו לי,
את בין ביממא בין בליליא חזית לי;
אי נמי,

רבים -

כי קאימנא - חזו לי, כי יתיבנא - לא חזו לי,
את -

חזית לי בין כי קאימנא בין כי יתיבנא;
רבים -

כי מעיינו - חזו לי, כי לא מעיינו - לא חזו לי,
את - ממילא נמי חזית לי.

אמר מר:

זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו,

זה שלא כנגד זה ומעדיף.
פשיטא! ?
לא צריכא,
דקדים חד מנייהו ועבד,
מהו דתימא?
נימא ליה אידך:
שקול אוזינקא ועבדיה את כוליה,
קא משמע לך - דאמר ליה:
את מאי טעמא לא עבדת?
משום דמיתרע" אשיתך,
אנא נמי - מיתרע ליה אשיתאי.

אמר רב נחמן אמר שמואל:

גג הסמוך לחצר חבירו -
עושה לו מעקה גבוה" ארבע אמות,
אבל בין" גג לגג - לא;
ורב נחמן דידיה אמר:
אינו" זקוק לארבע אמות,
אבל זקוק למחיצת עשרה.

למאי?

אי להיזק ראייה -

ארבע אמות בעינן!

אי" לנתפס עליו כגנב -

במסיפס בעלמא סגיא!

אי לגדיים וטלאים -

בכדי שלא יזדקק בבת ראש סגי! ?

לעולם לנתפס עליו כגנב,

במסיפס" מצי משתמיט ליה,

במחיצת עשרה -

לא מצי משתמיט ליה.

מיתיבי:

אם היה" חצרו למעלה מגגו של חבירו -

איך" נזקקין לו;

מאי לאו - אין נזקקין לו כלל! ?

לא,

אין נזקקין לארבע אמות,

אבל נזקקין למחיצת עשרה.

איתמר:

⁹ לא צריכא דקדים חד ועביד דידיה. מעקה לחצי גגו קודם שבא לבי"ד ואח"כ
תבע את חבירו לעשות בשלו מהו דתימא הואיל והתחיל לעשות יגמור המעקה
בגגו וזה יתן לו חצי הוצאה:

¹⁰ אוזינקא. יציאה:

¹¹ לא תתרע אשיתאי. מכובד הבנין שמכבידין על חומה טיט ממהרת לקלקל
למעלה:

¹² גבוה ארבע אמות. משום היזק ראייה:

¹³ אבל בין גג לגג. לא צריך כדאמרינן בשמעתין קמייתא חצר קביעא תשמישיה
וגג לא קביעא תשמישיה ולא ידענא בהי עדנא דסלקת דאיצטנע ממך:

¹⁴ אין זקוק לו. בין גג לגג לארבע אמות גובה:

¹⁵ אם נתפס כגנב. שאם יכנס לפנים מן המחיצה לשם גניבה נכנס:

¹⁶ מצי משתמיט ליה. ולומר חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אצלך ליטול:

¹⁷ היתה חצירו למעלה מגגו של חבירו. שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית:

¹⁸ אין זקוק לו. בעל החצר לעשות לו מחיצה בין חצר לגג דכיון דגג לא קביע
תשמישיה נוח ליהזר משכיניו שלא יראוהו:

¹ ובעובי הכותל. בראשו כגון אם השכיר לו בה עלייה:

² אבל בתרביץ אפדני לא. דרך בוני בירה חשובה להניח לה כנגד פתח הטרקלין
החשוב שבה כעין גינה קטנה לאויר ועולין בה דשאים ויפה המראה לעינים ושם
אין רשות לזה לתלות בכתלים כלום שאינו עשוי ליכנס לתוכו:

³ אבל רחבה שאחורי הבתים. כל היקף שאחורי הבתים קרוי רחבה ושלפני הבתים
קרוי חצר אין הרחבה מושכרת לו להשתמש:

⁴ לא הויא חזקה. אם סמכה על כותל חבירו ולא מיחה בתוך שלשים [יום] לא
הויא חזקה לטעון ולומר פייסתיך במעות עד עולם דכל תלתין יומין לא קפיד
איניש ולא מחי סבור חבירו זה צריך לצל ולמיים מועטים יטלנו משם:

⁵ ואי סוכה דמצוה היא לבתור ז' הויא חזקה. דכיון דשבקוה עלה יותר מן הצורך
הוה ליה למחויי:

⁶ זה שלא כנגד זה. זה סותם גגו לצד צפון וזה לצד דרום:

⁷ ומעדיף. מושך המעקה יותר מחצי הגג כדי שיהיה במקצת כנגד סתימתו של
זה ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של חבירו:

⁸ פשיטא. דהאי פלגא והאי פלגא:

שתי חצרות זו למעלה מזו -
אמר רב הונא:
 תחתון בונה מכנגדו ועולה,
 ועליון בונה מכנגדו ועולה;
ורב חסדא אמר:
 עליון מסייע מלמטה ובונה.

תניא כוותיה דרב חסדא:

שתי חצרות זו למעלה מזו,
 לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה,
 אלא מסייע מלמטה ובונה,
 ואם היתה חצרו למעלה מגגו של חבירו -
 אינו זקוק לו.

הנהו בי תרי דהווי דיירי,

חד הוה דייר עילאי וחד הוה דייר תתאי,

איתברי תתאי,

אמר ליה תתאי לעילאי: תא ונבנייה,

אמר ליה: אנא שפיר קא דאירנא. *

איבנייה¹ אנא.

לית² לי דוכתא למידר בה.

אמר ליה: אנא אוגר לך דוכתא.

אמר ליה: לא טרחנא.

לא³ קא מתדר לי.

שוף⁴ אכריסך ועול ושוף אכריסך ופוק.

אמר רב חמא:

בדינא קא מעכב.

והני מילי -

דלא מטו כשורי למטה מעשרה,

אבל מטו כשורי⁵ למטה מעשרה,

מצי אמר ליה:

למטה מעשרה -

רשותא דידי הוא ולא משעבד לך.

והני מילי - דלא אתנו גבי הדדי,

אבל⁶ אתנו גבי הדדי - סתרי ובנו.

וכי אתנו בהדי הדדי עד⁷ כמה?

אמרו רבנן קמיה דרבה משמיה דמר זוטרא **בריה דרב נחמן**

דאמר משמיה דרב נחמן:

כאותה⁸ ששנינו (פאן ו:ד):

רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו.

אמר להו רבה:

לאו אמינא לכו:

לא תיתלו ביה בוקי סריקי **ברב נחמן**?
 הכי אמר **רב נחמן**:
 כי דיירי אינשי.

וכמה?

אמר **רב הונא בריה דרב יהושע**:

כי היכי דעיילי איסוריתא⁹ דמחוזא והדר¹⁰.

ההוא גברא דהוה בני אשיתא אחורי כווי דחכריה,
 אמר ליה:

קא מאפלת עלי.

אמר ליה:

סכרנא¹¹ לך הכא ועבידנא לך כווי לעיל מאשיתאי.

אמר ליה:

קא¹² מרעת ליה לאשיתאי.

אמר ליה:

סתרנא¹³ לך לאשיתך עד דוכתא דכווי,

ובנינא לה ועבידנא לך כווי בבנינא לעיל מאשיתאי.

אמר ליה:

אשיתא מתתאה עתיקא ומלעיל חדתא לא¹⁴ קיימא.

אמר ליה:

סתרנא לה עד לארעא,

ובנינא לה ועבידנא לך כווי בגוה.

אמר ליה:

חדא אשיתא חדתא בכוליה ביתא עתיקא לא קיימא.

אמר ליה:

סתרנא לה לכוליה ביתא,

ובנינא לך כווי בבנינא.

אמר ליה:

לית לי דוכתא למידר בה.

אמר ליה:

אגירנא לך דוכתא.

אמר ליה:

לא טרחנא.

אמר רב חמא:

בדין קא מעכב.

היינו הך,

והא תו למה לי! ?

הא קא משמע לך -

דאף¹⁵ על גב דלא משתמש אלא תיבנא ובי ציבי בעלמא.

הנהו בי תרי אחי דפלגי בהדי הדדי,

¹ זו למעלה מזו. קרקעית האחד גבוהה מחבירתה:

² זה בונה מכנגדו ועולה. התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונותן חלקו מכנגדו ומעלה ולא יאה עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון:

³ דהווי דיירי חד עילאי וחד תתאי. כשחלקו האחין נטל זה בית וזה עלייה:

⁴ איתבר תתאי. נטבעו הכתלים התחתונים בארץ עד ששפלה תקרת העלייה ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה:

⁵ תא ונבנייה. בוא ונסתור את כל הבית ונבננו:

⁶ איבנייה אנא. משלי:

⁷ אמר ליה. עליון לית לי דוכתא דדיירנא ביה:

⁸ לא קא מתדר לי. איני יכול לדור בביתי מפני עלייתך:

⁹ שוף אכריסך. שחה קומתך עד כריסך:

¹⁰ כשורי. קורות העלייה:

¹¹ אבל אתנו אהדדי. כשחלקו את תשפלה עלייה יסתרוהו הבית ויבנוהו:

¹² עד כמה. תשפלה העלייה ויכוף את העליון לסתור ולבנות:

¹³ כאותה ששנינו. בהמוכר פירות המקבל עליו מחבירו לבנות לו בית עושה רומו כחצי ארכו וחצי רחבו כבנין ההיכל שהיה ארכו ארבעים ורחבו עשרים וגבהו שלשים:

¹⁴ איסוריתא. חבילות קנים ארוכין:

¹⁵ והדר. מחזיר עצמו לכל צדדין:

¹⁶ סכרנא לך הכא. אסתום לך חלונותיך באבנים וטיט ואפתח לך למעלה מכותלי בגובה כחליך חלונות אחרים שיאירו בביתך:

¹⁷ קמרעת לאשיתאי. כשתפתח בה חלונות תנוע החומה מחמת המכה:

¹⁸ סתרנא לך. הכותל מראש גובהו עד שיגיע למקום החלונות שאעשה לך:

¹⁹ לא קיימא. שאין טיט החדש נדבק יפה בטיט הישן שיבש כבר:

²⁰ דאפי' דקא משתמש בה בציבי ותיבני. ואין הוא עצמו דר בתוכו מצי א"ל לא מצינא דאטרח להוציא העצים והתבן:

חד מטייה אספלידא: וחד מטייה תרביצא,¹
 אזל ההוא דמטייה תרביצא,
 וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא.
 אמר ליה: קא מאפלת עלי.
 אמר ליה: בדידי קא בנינא.

אמר רב חמא:

בדין קאמר ליה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

מאי שנא מהא דתניא:

שני אחין שחלקו,

אחד מהן נטל שדה כרם ואחד מהן נטל שדה לבן -

יש לו לבעל הכרם ארבע אמות בשדה לבן,

שעל מנת כן חלקו?

אמר ליה:

התם דעלו להדדי.

אבל הכא מאי?

דלא עלו להדדי,

וכי בשופטני עסקינן,

דהאי שקיל אספלידא והאי שקיל תרביצא ולא עלו להדדי?

אמר ליה:

נהי דעלו להדדי דמי ליבני כשורי והודרי,

דמי אוירא לא עלו להדדי!

ולימא ליה:

מעיקרא אספלידא פלגת לי,

השתא משוית לי אידרונא!

אמר רב שימי בר אשי:

שמא בעלמא פלג ליה,

מי לא תניא:

האומר ביתי כור עפר אני מוכר לך,

אף על פי שאינו אלא לתך - הגיעו,

שלא מכר לו אלא שמא,

והוא דמיתקרי בית כור;

פרדס אני מוכר לך,

אף על פי שאין בו רמונים - הגיעו,

שלא מכר לו אלא שמא,

והוא דמיתקרי פרדס;

כרם אני מוכר לך,

אף על פי שאין בו גפנים - הגיעו,

שלא מכר לו אלא שמא;

והוא דמיתקרי כרמא!?

מי דמי?

התם מצי אמר ליה מוכר ללוקח:

שמא זביני לך,
 הכא מצי אמר ליה:
 אדעתא דהכי פלגי,
 דדאירנא ביה כי היכי דדרו אבהתן.

אמרו ליה * מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא

לרב אשי:

נהרדעי¹⁰ לטעמייהו,

דאמר רב נחמן אמר שמואל:

האחיך שחלקו -

אין להן לא דרך זה על זה,

ולא¹¹ חלונות זה על זה,

ולא¹² סולמות זה על זה,

ולא¹³ אמת המים זה על זה,

והזהירו בהן שהלכות קבועות הן;

ורבא אמר:

יש להן.

ההוא שטרא דיתמי דנפיק עליה תברא,¹⁴

אמר רב חמא:

אגבווי לא מגבינן ליה, ומיקרע לא קרעינן ליה;

אגבווי לא מגבינן ליה,

דנפק תברא עליה;

מיקרע לא קרעינן ליה,

דכי גדלי יתמי דילמא מייתו ראייה ומרעי¹⁵ ליה.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרבינא:

הלכתא מאי?

אמר ליה:

בכולהו הלכתא כרב חמא, לבר מתברא,

דסהדי בשקרי לא מחזקינן.

מר זוטרא בריה דרב מרי אמר:

בהא נמי הלכתא כרב חמא,

דאם איתא דתברא מעליא הוא -

איבעי ליה לאפוקי בחיי אבוהון,

ומדלא אפקיה -

שמע מינה - זיופי זייפיה.

משנה (ה):

כופין¹⁶ אותו לבנות בית שער ודלת¹⁷ לחצר;

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא¹⁸ כל החצרות ראיות לבית שער.

¹¹ **האחיך שחלקו**. ונטל זה שדה לצפון וזה לדרום והיה אביו רגיל להיות לו ליכנס דרך זו לתוך זו אין יכול לומר דרך לי עליך:

¹² **ולא חלונות**. לערער על סתימת אורו:

¹³ **ולא סולמות**. אם נטל זה בית וחצר וזה נטל עלייה אין לו לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו:

¹⁴ **ולא אמת המים**. להביאה מן הנהר דרך שדהו של זה לתוך שלו:

¹⁵ **תברא**. שובר שהוא פרוע לאביהם:

¹⁶ **ומרעי ליה**. לשובר שהן עדי שקר:

¹⁷ **מתני': כופין אותו**. את בן החצר שאינו רוצה לסייע את בני החצר לבנות להן בית שער להיות שומר הפתח יושב שם בצל ומרחיק את בני רשות הרבים מלהציץ בחצר:

¹⁸ **ודלת**. לשער החצר לנועלו:

¹⁹ **לא כל החצרות ראיות לבית שער**. בגמ' מפרש איוו היא הראויה:

¹ **אספלידא**. טרקלין יפה:

² **תרביצא**. גינה שבצד הטרקלין שהיתה מאירה לתוכו:

³ **ברנפשאני אונא בנינא**. בשלי אני בונה ואתה אין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים דהשתא הוא דפלגינהו:

⁴ **די אמות**. לעבודת הכרם שהיו חורשין אותה בשוורים:

⁵ **דעלו אהדדי**. שנתן בעל הכרם לבעל השדה לבן דמים של עילוי הכרם הילכך כרם בעי למשקל עם עבודתו:

⁶ **בשופטני עסקינן**. וכי שוטה היה שנטל גינה חלקה כנגד בית בנוי ולא נטל עילוי דמים:

⁷ **השתא אידרונא**. חדר אפל ואני על מנת אספלידא נתתי עילוי דמים:

⁸ **שמא בעלמא**. אם אספלידא שמא ואע"פ שאינו כשאר אספלידא לא בטיל שמו:

⁹ **בית כור**. לפי חשבון סאתים כחצר המשכן:

¹⁰ **נהרדעי לטעמייהו**. רב חמא דמן נהרדעא הוא דלא ס"ל הא דאידור בה כדרדור אבהתי ולשם כך חילקנו אזיל לטעמייהו דנהרדעי דאמר שמואל דהוא מנהרדעא:

כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריה;
רבן שמעון בן גמליאל אומר:
 לא כל העיירות ראויות לחומה.

כמה יהא בעיר ויהא? כאנשי העיר?
 שנים עשר חדש.
 קנה בה בית דירה -
 הרי הוא כאנשי העיר מיד.

גמרא:

למימרא,
 דבית שער מעליותא היא,
 והא הוא חסידא דהוה רגיל אליהו דהוה משתעי בהדיה,
 עבד בית שער ותו? לא משתעי בהדיה!?

לא קשיא,

הא - מגואי;

הא - מבראי.

ואי בעית אימא -

הא והא - מבראי,

ולא קשיא,

הא - דאית ליה דלת,

הא - דלית ליה דלת.

אי בעית אימא -

הא והא - דאית ליה דלת,

ולא קשיא,

הא - דאית ליה פותחת,

הא - דלית ליה פותחת.

אי בעית אימא -

הא והא - דאית ליה פותחת,

ולא קשיא,

הא - דפותחת: דידיה מגואי,

הא - דפותחת דידיה מבראי.

כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר.

תניא:

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא כל חצרות ראויות לבית שער,

אלא חצר הסמוכה לרשות הרבים -

ראויה לבית שער;

ושאינה סמוכה לרשות הרבים -

אינה ראויה לבית שער.

ורבנן!

זימנין דדחקי בני רשות הרבים ועיילו ואתו.

כופין אותו לבנות לעיר כו.

תניא:

רבן שמעון בן גמליאל אומר:
 לא כל העיירות ראויות לחומה,
 אלא עיר הסמוכה לספר - ראויה לחומה,
 ושאינה סמוכה לספר - אינה ראויה לחומה.

ורבנן!

זימנין דמקרו ואתי גייסא.

בעא מיניה **רבי אלעזר מרבי יוחנן**:

כשהן גובין -

לפי נפשות גובין;

או דילמא -

לפי שבח ממון גובין?

אמר ליה: לפי ממון גובין,

ואלעזר בני, קבע בה מסמרות.

איכא דאמרי:

בעא מיניה **רבי אלעזר מרבי יוחנן**:

כשהן גובין -

לפי קירוב בתים הן גובין;

או דילמא -

לפי ממון גובין?

אמר ליה:

לפי קירוב בתים הן גובין,

ואלעזר בני, קבע בה מסמרות.

רבי יהודה נשיאה רמא דשורא אדרבנן,

אמר **ריש לקיש**:

רבנן לא צריכי נטירותא,

דכתיב (תהלים קל"ט, יח): "**אֶסְפְּרָם מְזוּזוֹל יִרְבּוּן**,"

"**אֶסְפְּרָם**" למאן?

אילימא - לצדיקים דנפישו מחלא;

השתא כולהו ישראל כתיב בהו:

"**כְּזוּזוֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם**" (בראשית כ"ז),

צדיקים עצמם "**מְזוּזוֹל יִרְבּוּן**"?

אלא הכי קאמר:

"**אֶסְפְּרָם**" למעשיהם של צדיקים - "**מְזוּזוֹל יִרְבּוּן**,"

וקל וחומר -

ומה חול" שמועט -

מגינ" על הים;

מעשיהם של צדיקים שהם מרובים -

לא כל שכן שמגינים עליהם?

כי אתא לקמיה **דרבי יוחנן**,

אמר ליה: מאי טעמא לא תימא ליה מהא:

"**אֲנִי זוֹמְדָה וְשִׁדְיֵי כְּמוֹתָ לֹדֶת**" (שיר השירים ח'),

"**אֲנִי זוֹמְדָה**" - זו תורה,

"**וְשִׁדְיֵי כְּמוֹתָ לֹדֶת**" - * אלר"י תלמידי חכמים? ח.

⁸ קבע בה מסמרות. הוזהר לדון כן ולא תזוז ממנה:

⁹ קירוב בתים. בית הקרוב לחומה צריך לחומת העיר יותר מן הרחוק:

¹⁰ רמא דשורא אדרבנן. הטיל יציאת חומת העיר על החכמים כמו על שאר בני

אדם:

¹¹ חול שהוא מועט. ממעשיהם של צדיקים:

¹² מגין על הים. והוא לו לחומה כדכתיב אשר שמתו חול גבול לים (ירמיה ח):

¹³ אלו תלמידי חכמים. אלמא אין צריכין חומה:

¹ ויהא כאנשי העיר. לשאת עמהם בעול:

² גמ': ולא אישתעי בהדיה. לפי שמפסיק בעניי הצועקין ואין קולם נשמע:

³ מגואי. לחצר גריעותא הוא לפי שדלת החצר נעול והעני צועק ובית שער

שבפנים מפסיק הקול:

⁴ מבראי. אינו מפסיק בפניו שהרי נכנס לתוכו וכשאיין לו דלת עסקינן:

⁵ פותחת דידיה מאבראי. העני פותחה ונכנס פותחת שירוד"ר בלע"ז והוא של

עץ ותמיד המפתח לתוכו:

⁶ שאינה סמוכה. שמשוכה להלן מרשות הרבים:

⁷ כשהם גובים. לחומת העיר:

וריש לקיש סבר לה כדדרש רבא:
 "אֲנִי זֹמְמָה" - זו כנסת ישראל,
 "וְשָׂרֵי כְּמִנְיָן לְאוֹת" - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

רב נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבנן,
 אמר ליה רב נחמן בר יצחק:

עברת אדאורייתא ואדנביאי ואדכתובי,
 אדאורייתא,
 דכתיב (דברים לג, א):

"אֶף זֹכֶב עִמָּיִם כָּל קְדָשָׁיו בְּיָדָךְ",

אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא:
 רבונו של עולם,

אפילו בשעה שאתה מחבב עמים -
 "כָּל קְדָשָׁיו" יהיו בידך.

"וְהֵם תִּכּוּ לְרִגְלָךְ" (שם),

תני רב יוסף:

אלו תלמידי חכמים,

שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה,
 ללמוד תורה;

"יֵשׂא מִדְּבַרְתֶּיךָ",

לישא וליתן בדבורותיו של מקום.

אדנביאי,

דכתיב (ע"פ הרשע ח, י):

"כִּי יִתְּנוּ בְּגוֹיִם עֲתָה אֶקְבָּצֵם,

וַיִּזְכְּלוּ מֵעַט מִמִּשְׁאֵי מַלְכָּךְ וְשָׂרֵי",

אמר עולא:

פסוק זה בלשון ארמית נאמר,

אי תנו כולהו - עתה אקבצם,

ואם מעט מהם - יחלו ממשא מלך ושרים.

אדכתובי,

דכתיב (עזרא ז, כד):

"מִנְיָדָה בָּלוּ וְהִלְךְ לָא שְׁלִיט לְמַרְמָא עֲלֵיהֶם",

ואמר רב יהודה:

"מִנְיָדָה" - זו מנת המלך,

"בָּלוּ" - זו כסף גולגלתא,

"וְהִלְךְ" - זו ארנונא.

רב פפא רמא כריא חדתא איתמי,

אמר ליה רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא:

ודילמא לא מידויל ! ?

אמר ליה:
 מישקל שקילנא מנייהו,
 אי מידויל - מידויל,
 ואי לא - מהדרנא לה ניהלייהו.

אמר רב יהודה:

הכל לאגליי גפא, אפילו מיתמי,

אבל רבנן לא צריכי נטירותא;

הכל לכריא פתיא,

אפילו מרבנן;

ולא אמרן אלא דלא נפקי באכלוזא,

אבל נפקי באכלוזא -

רבנן לאו בני מיפק באכלוזא ניהו.

רבי פתח אוצרות בשני בצורת,

אמר:

יכנסו בעלי מקרא, ובעלי משנה, ובעלי תלמוד; ו

אבל עמי הארץ - אל יכנסו.

דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס,

אמר לו: רבי, פרנסני!

אמר לו: בני, קרית?

אמר לו: לאו.

שנית?

אמר לו: לאו.

אם כן -

במה אפרנסך?

אמר לו: פרנסני ככלב וכעורב.

פרנסיה.

בתר דנפק,

יתיב רבי וקא מצטער ואמר:

אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ ! ?

אמר לפניו רבי שמעון ברבי: ^א

שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא,

שאינו רוצה ליהנות בכבוד תורה? ^ב

בדקו ומצאו כדבריו, ^ג

אמר רבי: יכנסו הכל.

רבי לטעמיה,

דאמר רבי:

אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ.

כההוא דמי ^א כליא דשדו אטבריא,

אתו ^ב לקמיה דרבי ואמרו ליה:

¹³ **לאגלי גפא.** לשערי חומות העיר להציב בהן דלתות אגלי דלתות כמו טרוקו גלי ברכות (כה). גפא סתימה כמו מצא אחר הגפה באלו מציאות (ב"מ כה):

¹⁴ **לכריא פתיא.** חפירת בור לשתות מים ועל שם הכלי המונח שם בבור תמיד לשתות בו עוברי דרכים קורוהו פתיא:

¹⁵ **אפילו מרבנן.** שהכל צריכין למים:

¹⁶ **דלא נפקי באכלוזא.** שאין הן עצמם יוצאין בהכרזה לחפור אלא שוכרים פועלים:

¹⁷ **ככלב וכעורב.** שחס הקב"ה עליהם (שבת קנה). שנאמר יודע צדיק דין דלים (משלי כט) לפי שהכלב מזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלשת ימים וגבי עורב כתיב לבני עורב אשר יקראו (תהלים קמז) לפי שהעורב אכזרי על בניו והקב"ה מזמין להן יתושין מתוך צואתם ואוכלין:

¹⁸ **דמי כליא.** עטרה למלך קיסר:

¹⁹ **אתו.** עמי הארץ לקמיה דרבי:

¹ **כנסת ישראל.** כולם שוין לענין חומה וגודרים עצמן מלטמע באומות: ^א

² **שאתה מחבב עמים.** שאתה מצהיב להם פניך להשליטן על בניך:

³ **כל קדושי.** של ישראל בידך לשומרן:

⁴ **בלשון ארמי נאמר.** יתנו תרגום של ישנן ^א כמו ושנתם ותנינןן (דברים ו):

⁵ **אם תנו כולם.** וכן רובן יהיו שונין ועוסקים בתורה כשיגלו בגוים: ^א

⁶ **עתה אקבצם.** בקרוב אקבצם:

⁷ **ויחלו מעט וגו'.** ואף מועטין הן השונין בגוים ^א יחלו ממשא מלך ושרים יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים יחלו כמו לא יחל דברו (במדבר ל):

⁸ **מנדה בלו והלך.** דריוש צוה את פחת עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה:

⁹ **מנת המלך.** מגבת מסים שהן מטילין תמיד על בני המדינה:

¹⁰ **ארנונא.** עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה:

¹¹ **כריא חדתא.** יציאת כריית באר מים חיים לשתות:

¹² **לא מידויל.** לא ימצאו בו מים והפסדתם חנם ויתמי לאו בני מחילה ניהו דליחלו:

ליתבו רבנן בהדן,
אמר להו: לא.

אמרו ליה: ערוקין?

אמר להו: ערוקו!

ערקו פלגיהון,

דליוהי פלגא.

אתו הנהו פלגא קמי דרבי,

אמר ליה: ליתבו רבנן בהדן,

אמר להו: לא.

ערוקין!

ערוקו!

ערקו כולהו,

פש ההוא כובס,

שדיוהי אכובס.

ערק כובס,

פקע כלילא.

אמר רבי:

ראיתם,

שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ.

וכמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר וכו'.

ורמיניה:

החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום,

ולנה בתוכה והודחה עמה -

הן בסקילה וממונן פלט,

ואם נשתהו שם שלשים יום -

הן בסייף וממונן אבד ! ?

אמר רבא:

לא קשיא,

הא - לבני מתא,

הא - ליתובי מתא;

כדתניא:

המודר הנאה מאנשי העיר,

כל שנשתהא שם שלשים עשר חדש -

אסור ליהנות ממנו,

פחות מכאן -

מותר;

מיושבי העיר,

כל שנשתהא שם שלשים יום -

אסור ליהנות ממנו,

פחות מכאן -

מותר ליהנות ממנו.

ולכל מילי מי בעינן שלשים עשר חדש ?

והתניא:

שלשים יום - לתמחוי,

שלשה חדשים - לקופה,*

ששה - לכסות,*

תשעה - לקבורה,¹⁰

שנים עשר - לפסי העיר ! ?

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

כי תנן נמי מתניתין שלשים עשר חדש -

לפסי העיר תנן.

ואמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

הכל לפסי העיר ואפילו מיתמי,

אבל רבנן לא,

דרבנן לא צריכי נטירותא.

אמר רב פפא:

לשורא" ולפרשאה" ולטרזינא -¹¹

אפילו מיתמי,

אבל רבנן לא צריכי נטירותא.

כללא דמילתא:

כל מילתא דאית להו הנאה מיניה -

אפילו מיתמי.

רבה רמא צדקה איתמי דבי בר מריון,

אמר ליה אביי:

והתני רב שמואל בר יהודה:

אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבועים ! ?

אמר ליה:

אנא לאחשובינהו קא עבידנא.

איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא,

שדרה ארנקה דדינרי לקמיה דרב יוסף,

אמרה: ליהוי למצוה רבה.

יתיב רב יוסף וקא מעיין בה,

מאי מצוה רבה ?

אמר ליה אביי:

מדתני רב שמואל בר יהודה:

אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבועים,

שמע מינה - *

פדיון שבועים מצוה רבה היא.

אמר ליה רבא לרבה בר מרי:

מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדיון שבועים מצוה רבה היא ?

אמר ליה: דכתיב (ירמיהו טו, ב):

"וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָּה זֶנְא,

וְאִמְרָתְךָ אֵלֵיהֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה,

אֲשֶׁר לָמוֹת לָמוֹת וְאֲשֶׁר לְזֹרֵם לְזֹרֵם,

וְאֲשֶׁר לְרַעַב לְרַעַב וְאֲשֶׁר לְשִׁבִי לְשִׁבִי";

ואמר רבי יוחנן:

כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו.

⁸ לקופה. לצדקה:

⁹ לכסות. עניי העיר:

¹⁰ לקבורה. לקבור עניי העיר שהיא יציאה יתירא:

¹¹ לשורא. לתיקון החומה:

¹² לפרשא. פרש שהולך סביבות העיר לשומר' ולידע מה היא צריכה:

¹³ לטרזינא. שומר כלי זיין של בני העיר ויושב בבית אצל השער:

¹ דליוהי לפלגא. מחל המלך דמי החצי וסילקה מעליהן:

² שדיוהי אכובס. הטילוח פחתי המלך על הכובס:

³ החמרת והגמלת. שיירא של חמרים ושל גמלים:

⁴ הרי אלו בסקילה. כרין שאר יחידים:

⁵ יתובי מתא. בשלשים יום וגבי עיר הנדחת כתיב יושבי העיר (דברים יא):

⁶ ולכל מילי. ומקמי הכי לא יהיב מידי עם בני העיר:

⁷ שלשים יום לתמחוי. כיון ששהה שם שלשים יום גובין הימנו [גבאי] תמחוי

מאכל לעניים:

אמר קרא (שמות כח, ה): "וְהָיָה יָקָרוֹ אֶת הַזָּהָב וְגו'".
 שררות הוא דלא עבדי,
 הא' הימוני מהימן;
 מסייע ליה לרבי חנינא,
 דאמר רבי חנינא:
 מעשה ומינה רבי שני אחין על הקופה.

מאי¹⁰ שררותא?
 דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:
 לפי שממשכנין על הצדקה ואפילו¹¹ בערב שבת.

איני?
 והא כתיב (ירמיהו ל, ב):
 "וּפְקַדְתִּי עַל כָּל לִוְצֵי",
 ואמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב:
 ואפילו על גבאי צדקה!
 לא קשיא,
 הא - דאמיד,¹²
 הא - דלא אמיד;
 כי הא דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי,
 ושקיל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה.

"וְהַמְשִׁכִּים יִזְהָרוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ,
 וּמִצְדֵּיקֵי הָרָבִים כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד" (דניאל יב, ג).¹³
 "וְהַמְשִׁכִּים יִזְהָרוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ" -
 זה דיין שדן דין אמת לאמתו;
 "וּמִצְדֵּיקֵי הָרָבִים כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד" -
 אלו גבאי צדקה.

במתניתא תנא:
 "וְהַמְשִׁכִּים יִזְהָרוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ" -
 זה דיין שדן דין אמת לאמתו וגבאי צדקה;
 "וּמִצְדֵּיקֵי הָרָבִים כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד" -
 אלו מלמדי תינוקות.

כגון מאן?
 אמר רב:
 כגון רב שמואל בר שילת.
 דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בגינתא,
 אמר ליה:
 שבקתיה להימנותך?¹⁴
 אמר ליה:
 הא תליסר שנין דלא חזיא לי,
 והשתא נמי דעתאי¹⁵ עלויהו.
 ורבנן¹⁶ מאי?

חרב קשה ממות.
 אי בעית אימא - קרא;
 ואי בעית אימא - סברא.
 אי בעית אימא - סברא.
 האי - קא מינוול,
 והאי - לא קא מינוול.

ואי בעית אימא - קרא.
 "קָרָה בְּעֵינַי יְהוָה הַמְּוֹתָה לְוֹסִידֶיךָ" (תהלים קטז, ט).

רעב קשה מחרב.
 איבעית אימא - קרא;¹⁷
 ואיבעית אימא - סברא.¹⁸
 איבעית אימא - סברא.
 האי - קא מצטער,
 והאי - לא קא מצטער.
 איבעית אימא - קרא.
 "טוֹבִים הָיוּ זֻכְלֵי זָרָב מִזֻּכְלֵי רָעָב" (איכה ד, ט).

שבי.
 כולהו¹⁹ איתנהו ביה.

תנו רבנן:
 קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה.
 נגבית בשנים -
 שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים.
 ומתחלקת בשלשה -
 כדיני ממונות.

תמחוי נגבית בשלשה ומתחלקת בשלשה,
 שגבויה וחלוקה שוים.

תמחוי - בכל יום,
 קופה - מערב שבת לערב שבת.
 תמחוי - לעניי עולם,
 קופה - לעניי העיר.

ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה,
 ולשנותה לכל מה שירצו.

ורשאים בני העיר להתנות על המדות ועל השערים,
 ועל שכר פועלים, ולהסיע על קיצתן.

אמר מר:
 אין עושין שררות על הצבור פחות משנים.
 מנא הני מילי?
 אמר רב נחמן:

¹⁰ מאי שררותיה. דקופה דקאמרת עלה לפי שאין עושין שררה על הצבור כו'.
¹¹ אפילו בע"ש. שיש פתחון פה לבעה"ב לומר טרוד אני.
¹² ופקדתי וגו'. אלמא אסור למשכן.
¹³ אמיד. עשיר.
¹⁴ גבאי צדקה. המשכילים אל דל מהו צריך.
¹⁵ מלמדי תינוקות. מצדיקי רבים הן שמלמדין ומחנכין אותן בדרך טובה.
¹⁶ שבקתיה להמנותך. שהיית רגיל ללמדם באמונה וללמד ולישב על גבם תמיד.
¹⁷ דעתאי להחם. לתינוקות.
¹⁸ ורבנן מאי. תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד מאי כתיב בהו':

¹ שבי כולהו איתנהו ביה. שהוא ביד הגוי לעשות בו כל חפצו אם למות [אם לחרב] אם לרעב.
² מפני שהוא כדיני ממונות. לעיין ולתת לכל אחד כפי טפלים התלויין בו.
³ שגבויה וחלוקה שוה. בכל יום מדי יום ביום כדקתני לקמיה לפיכך אין גבויה בשנים שלא יצטרכו לטרוח ולבקש את השלישי לחלק.
⁴ לעשות קופה תמחוי. לחלק לעניי עולם אם ירבו עליהן.
⁵ להתנות על המדות. להגדיל סאת העיר או להקטין.
⁶ ועל השערים. שער חטין והיין שלא ימכרנה שנה זו יותר מכך וכך דמים.
⁷ להסיע על קיצתם. לקנוס את העובר על קיצת דבריהם להסיעם מדת דין תורה.
⁸ הא הימוני מהימן. יחיד להיות גזבר.
⁹ שני אחים. לגבי המנותא כחד דמו:

אמר רבינא:

"וְאֵהָבִי כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ בְּבִרְתּוֹ" (שופטים ה, לא).

תנו רבנן:

גבאי צדקה אינן רשאיין לפרוש: זה מזה,

אבל: פורש זה לשער וזה לחנות;

מצא מעות בשוק -

לא: יתנם בתוך כיסו,

אלא נותנן לתוך ארנקי של צדקה,

ולכשיבא לביתו יטלם;

כיוצא בו,

היה נושה בחבירו מנה ופרעו בשוק -

לא יתננו לתוך כיסו,

אלא נותנן לתוך ארנקי של צדקה,

ולכשיבא לביתו יטלם.

תנו רבנן:

גבאי צדקה שאינן להם עניים לחלק -

פורטיין: לאחרים ואיך פורטיין לעצמן;

גבאי תמחוי שאינן להם עניים לחלק -

מוכרין לאחרים ואינן מוכרין לעצמן;

מעות של צדקה אינן מונין אותן שמים שמים,¹

אלא אחת אחת.

אמר אביי:

מריש לא הוה יתיב מר אציפיי דבי כנישתא,

כיון דשמעה להא דתניא:

ולשנותה לכל מה שירצו,

הוה יתיב.

אמר אביי:

מריש הוה עביד מר תרי כסי,

חד לעניי דעלמא וחד לעניי דמתא,

כיון דשמעה להא דאמר ליה

שמואל לרב תחליפא בר אבדימי:

עביד חד כיסא * ואתני* עלה -

איהו נמי עבד חד כיסא ואתני עלה.

רב אשי אמר:

אנא אתנוויי נמי לא צריכנא,

דכלי דקא אתי אדעתא דידי אתי,

ולמאן דבעינא יהיבנא ליה.

הנהו בי תרי טבחי דעבדי עניינא² בהדי הדדי,

דכל מאן דעביד ביומא דחבריה נקרעוה למשכיה.³

אזל חד מנייהו עבד ביומא דחבריה,

קרעו למשכיה;

אתו לקמיה דרבא,

חייבינהו רבא לשלומי.

איתיביה רב ימר בר שלמיא לרבא:

ולהסיע על קיצתם!?

לא אהדר ליה רבא.

אמר רב פפא:

שפיר עבד דלא אהדר ליה מידי,

הני מילי היכא דליכא אדם חשוב,

אבל היכא דאיכא אדם חשוב -

לאו⁴ כל כמינייהו דמתנו.

תנו רבנן:

איך⁵ מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה,

ולא בהקדש עם הגזברין,

ואף על פי שאינן ראייה לדבר,

זכר לדבר, שנאמר (מלכים ב יב, טז):

"וְכֹל יְוָשְׁבוֹ אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יָתְנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יָדָם,

כָּתְתוּ לְעֵשִׂי הַמְּלָאכָה, כִּי בְּאִמְנָה הֵם עֹשִׂים".

אמר רבי אלעזר:

אף על פי שיש לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו -

יצור⁶ וימנה,

שנאמר (שם, יא): "וַיִּצְרוּ וַיִּמְנוּ".

אמר רב הונא:

בודקין⁷ למזונות ואיך⁸ בודקין לכסות.

אי בעית אימא - קרא;

ואי בעית אימא - סברא.

אי בעית אימא - סברא.

האי - קא מבזי,

והאי - לא קא מבזי.

אי בעית אימא - קרא.

"הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לְזִמְזָה" (ישעיהו נח, ז),⁹

פרוש¹⁰ כתיב, לא

והתם כתיב (שם): "כִּי תִרְאֶה עָרִם וְכִסִּיתוּ",

"כִּי תִרְאֶה" לאלתר.

ורב יהודה אמר:

בודקין לכסות ואיך¹¹ בודקין למזונות;

אי בעית אימא - סברא;

¹³ אין מחשבין. לומר היכן נתתם מעות שגביהם:

¹⁴ שאין ראייה לדבר. דלא בגבאי צדקה כתיב אלא בגיזברי הקדש הנותנים לבם לעושי המלאכה שהפועלים מרובין למלאכות הרבה לגודרין ולחוצבי האבן לכתפים ולחמרים ולקנות עצים ואבני מחצב וא"א לעמוד על החשבון כדאמרינן בעלמא (שבועות מה). בעל הבית טרוד בפועליו הוא ואינשי:

¹⁵ יצור וימנה. הכסף שהוא מוסר בידו ואע"פ שאינו בא עמו לחשבון לאחר מאכן יצור וימנה שנאמר ויצורו וימנו וגו' והדר ונתנו את הכסף המתוכן המנוי על ידי עושי המלאכה וגו':

¹⁶ בודקין למזונות. אם בא עני ואמר פרנסוני בודקין שלא יהיה רמאי:

¹⁷ ואין בודקין לכסות. בא ערום ואמר כסוני לוקחין כסות מיד:

¹⁸ פרוש. דרוש וחקור תחלה:

¹ לפרוש זה מזה. מפני החשד שלא יאמרו זה הגובה יחידי דעתו לגנוב:

² אבל זה פורש לחנות וזה לשער. זה לגבות מיושבי השער וזה לגבות מיושבי החנות ובלבד שיראו שניהן כאחד:

³ לא יתנם לתוך כיסו. שלא יאמרו מעות של צדקה הוא גונב:

⁴ פורטיין. פרוטות שגבו לוקחין דינרי כסף לפי שהפרוטות של נחושת מחלידות:

⁵ ואיך פורטיין לעצמם. פן יחשדום שפורטיין בזול:

⁶ אין מונין אותם שנים שנים. פן יאמרו שנים הוא נוטל ואינו מונה אלא אחד:

⁷ אציפיי דבי כנישתא. מחצלות של בית הכנסת משום דמזבני להו ממעות הקופה:

⁸ ואתני. מתנה עם הצבור לחלקם לכל הבא:

⁹ דכל דאתי. לתת מעות לקופה:

¹⁰ עניינא. תנאי:

¹¹ למשכיה. עור הבהמה:

¹² לאו כל כמינייהו דמתנו. אלא בפניו:

"וְהַעֲמִדְנוּ עֲלֵינוּ מִצְוֹת לְהַתְּנוּ עֲלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה לְעִבְדֵי בֵּית אֲבֹהֵינוּ".

ואמר רב אסי:

שקולה צדקה כנגד כל המצות,
שנאמר (שם): "וְהַעֲמִדְנוּ עֲלֵינוּ מִצְוֹת" וגו',
מצוה אין כתיב כאן אלא "מִצְוֹת".

אמר רבי אלעזר:

גדול המעשה יותר מן העושה,
שנאמר (ישעיהו ל"ב, ז'):
"וְהָיָה בְּעֵשֶׂה הַצְּדָקָה שְׁלֹמֹם,
וְעִבְדֵי הַצְּדָקָה הַשֶּׁקֶט וְבִטּוֹן עַד עוֹלָם".

אמר ל'ו להו רבא לבני מחווא:

במטותא מנייכו,
עושו בהדי הדדי,
כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא.

ואמר רבי אלעזר:

בזמן שבית המקדש קיים,
אדם שוקל שקלו ומתכפר לו,
עכשיו שאין בית המקדש קיים,
אם עושין צדקה - מוטב,
ואם לאו - באין אומות העולם ונוטלין בזרוע,

שנאמר (ע"פ ישעיהו נ"ח, ז'):⁹

"הֲלוֹא פְרוּשֵׁי לְרַעֲב לֶזֶמֶךָ וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תִּבְיֵא בָּיִת";¹⁰

אמר ר' עוקבא:

ואף על פי כן נחשב להן לצדקה,
שנאמר (ישעיהו ס"ד, ז'): "וְיִגְשִׁיךָ צְדָקָה".

אמר רבא:

האי מילתא אישתעי לי
עולא¹¹ משגש¹² ארחתיה דאימיה
משמיה דרבי אלעזר:

מאי דכתיב (שם נ"ט, ז'): "וַיִּלְבַּשְׁנִי צְדָקָה כְּשֵׂרָיִן?"

לומר לך -

מה שריון זה -

כל קליפה¹³ וקליפה מצטרפת לשריון גדול,

אף צדקה -

כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

רבי חנינא אמר: מהכא:

"וּכְבֹּדֵךָ עֲדִים" כָּל צְדָקָתֵינוּ (שם ס"ד, ה),

מה בגד זה -

כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול,

ואי בעית אימא - קרא.

אי בעית אימא - סברא,

האי - קמצערא ליה,

והאי - לא קמצערא ליה.

אי בעית אימא - קרא,

הכא כתיב: "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לֶזֶמֶךָ",

"פָּרַס" לאלתר, וכדקרינן,

והתם כתיב: "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוּ" -

כשיראה לך.

תניא כוותיה דרב יהודה:

אמר כסוני - בודקין אחריו,

פרנסוני - אין בודקין.

תנן התם (פאה ח: ז):

אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום,

מככר¹⁴ בפונדיון מארבע סאין בסלע;

לך -

נותנין לו פרנסת לינה.

מאי פרנסת לינה?

אמר רב פפא:

פוריא וביי סדיא.

שבת -

נותנין לו מזון שלש סעודות (שם).

תנא:

אם היה מחזיר על הפתחים -

אין נזקקין לו.

ההוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא,

ולא איזדקק¹⁵ ליה.

אמר ליה רב סמא בריה דרב יבא לרב פפא:

אי מר לא מיזדקק¹⁶ ליה -

אחרני נמי לא מיזדקק¹⁷ ליה;

לימות ליה?

והא תניא:

אם היה עני המחזיר על הפתחים -

אין נזקקין לו! ?

אמר ליה:

אין נזקקין לו למתנה מרובה,

אבל נזקקין לו למתנה מועטת.

אמר רב אסי:

לעולם אל ימנע אדם עצמו משלישית¹⁸ השקל בשנה,

שנאמר (נחמיה י, לג):

¹ לכשיראה לך. שאינו רמאי:

² מככר בפונדיון. ככר הלוקח בפונדיון כשלוש חצי ארבע סאין חטין בסלע ומגיע לפונדיון חצי קב שהסלע מ"ח פונדיון וארבע סאין מ"ח חצאי קבין והחנוני שהוא טוחן ואופה ומוכר בשוק משתכר מחצה הרי שנותן ככר של רובע הקב בפונדיון:

³ לך. בלילה:

⁴ פרנסת לינה. צרכי לינה:

⁵ בי סדיא. כר לתת מראשותיו:

⁶ אין נזקקין לו. לתת מעות מן הקופה אחרי שלמד לחזור על הפתחים דיו בכך:

⁷ ולא אזדקק ליה. אפי' לפרנסה:

⁸ מעשה הצדקה. טורח המעשים את חבריהם מדלא כתיב והיתה הצדקה שלום:

⁹ עניים מרודים. זו הרשו"ה שצווקת תמיד הבו הבו שאנו צריכין:

¹⁰ מרודים. קונפליינ'ט בלע"ז כמו אריד בשיחי (תהלים נה):

¹¹ עולא משגש ארחתיה דאימיה. לרב ששת קרו ליה הכי עולל המשגש דרכי אמו שגרם להטותה מדרך שאר נשים כדלקמן:

¹² משגש. לשון מהומה ושגעון:

¹³ קליפה. מייל"א בלע"ז:

¹⁴ וכבגד עדים כל צדקותינו. כלומר אף כל צדקותינו נמאסו מחמת רשעינו כבגד מאוס שהאדם מסירו מעליו:

¹⁵ עדים. כדמתרגמינן ויסר ואעדי וכן מעדה בגד ביום קרה (משלי כה) מ"מ מקיש צדקה לבגד צדקת הצדיקים לבגד הגון:

אף צדקה -

כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

אמאי קרו ליה עולא משגש ארחתיה דאימיה?

דבעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב ששת:

מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם?

אמר ליה: ^{טז}

הואיל^{טז} ומטמא בגדים - מטמא אדם.

אמר ליה:

דילמא טומאה^{טז} בחבורים שאני,

דהא הסיט נבילה דמטמא בגדים ואינו מטמא אדם! ?

אמר ליה:

ואלא שרץ דמטמא אדם,

מגלן?

לאו משום דמטמא בגדים!

אמר ליה:

שרץ בהדיא כתיב ביה (ויקרא כה, ה):

"או איש אשר יגע בכל שרץ".

אלא שכבת זרע דמטמא אדם,

מגלן?

לאו משום דהואיל^{טז} ומטמא בגדים מטמא אדם!

אמר ליה:

שכבת זרע נמי בהדיא^{טז} כתיב ביה (שם, ד):

"או איש", לרבות את הנוגע.

אהדר^{טז} ליה בבדיחותא.

חלש דעתיה דרב ששת,

אישתיק^{טז} רב אחדבוי בר אמי ואתיקר תלמודיה.

אתיאי אימיה וקא בכיא קמיה,

צווחה^{טז} צווחה ולא אשגח בה.

אמרה ליה:

חזי^{טז} להני חדיי דמצית^{טז} מיניהו!

בעא רחמי עליה ואיתסי.

ודאתאן^{טז} עלה,

מנא לן?

כדתניא:

רבי שמעון בן יוחי אומר:

נאמר^{טז} כבוס בגדים בימי ספורו,

ונאמר כבוס בגדים בימי חלוטו -

מה להלן - מטמא אדם,

אף כאן - מטמא אדם.

אמר רבי אלעזר:

גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשא רבינו,

דאילו במשה רבינו כתיב (דברים ט, ט):

"כי יגרתני מפני האף והזמה",

ואילו בעושה צדקה כתיב (משלי כא, ד):

"מתן בסתר אף וישודר בזוק זומה עזה".

ופליגא דרבי יצחק,

דאמר רבי יצחק:

אף כופה, חמה אינו כופה,

שנאמר (שם):

"ישודר בזוק זומה עזה",

אף^{טז} על פי ששוחד בחיק -

חמה^{טז} עזה.

איכא דאמרי:

אמר רבי יצחק:

כל דיין שנוטל שחד -

מביא חמה עזה לעולם,

שנאמר: "ישודר בזוק" וגו'.

ואמר רבי יצחק:

כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות,

והמפייסו בדברים -

מתברך באחת עשרה ברכות.

הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות.

דכתיב (ע"פ ישעיהו נח, ט-ט):

"הלא פרוש לרעב לזמן, ^{טז}

ועניים מרודים תביא בית וגו'";

"אז יבקע כשזור אורף וארכתה מיהרה תצמוז, ^{טז}

והלך לפניה צדקה כבוד יהיה ואספה, ^{טז}

אז תקרא ויהיה יענה תשוע ואמר הגני. ^{טז}

והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות.

שנאמר (שם, י-יב):

"ותפק^{טז} לרעב נפשך, ונפש יענה תשביע,

וזרו בזושר אורף, ואפלתה כצהרים,

וגזור יהיה תמיד, והשביע בצווצוות נפשך, ^{טז}

ועצבותיה יזלין, והיית כגן רוח, ^{טז}

וכמוצא מים אשר לא יכבו מימיו, ^{טז}

⁹ אתיא אימיה. דרב ששת:

¹⁰ צווחה קמיה. שיתפלל עליו:

¹¹ להני חדיי. הדרים הללו חדיי תרגום של חזה:

¹² דמצית מיניהו. שיקת מהן:

¹³ ודאתאן עלה. ואחרי שבא לידינו שאלה זו לקובעה בגמ' מגלן דמטמא אדם:

¹⁴ נאמר כיבוס בגדים בימי ספורו. והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' ונאמר כיבוס בגדים למעלה ביום טהרת הצפרים כשיוצא מטומאת החלט וכבס המטהר את בגדיו:

¹⁵ אף וחומה. שני לגיונות קשים הם ליפרע מן החוטאים:

¹⁶ אע"פ ששוחד בחיק. שהוא עושה צדקה בסתר:

¹⁷ חימה עזה. עדיין היא בתוקפה ורבי אלעזר סבר דהאי שוחד בחיק ארישא קאי ושוחד בחיק יכפה חימה עזה:

¹⁸ ותפק לרעב נפשך. הוא פיוס דברי נחומים:

¹ בימי ספורו. בשבעת ימים שבין טהרת הצפרים להבאת קרבנותיו בשלמא בימי חלוטו איתקש למת לטמא אף באהל:

² הואיל ומטמא בגדים. דהא ביום השביעי כתיב וכבס בגדיו:

³ טומאה בחבורין. כגון בגדי לבושו הרי הן כמוהו אבל שאר בגדים הנוגע בהן וכן אם יגע באדם לא מטמא תדע שהרי המסיט נבילה כתיב ביה והנושא את נבלתה יכבס בגדיו (ויקרא יא) ולא אשכחן דלהוי אב הטומאה לטמא אדם ושאר בגדים:

⁴ שכבת זרע מטמא בגדים. וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגו':

⁵ בהדיא כתיב ביה כו'. ה"ה נמי דהוה מצי למיפרך דהא טומאת בגדים לא דמיא לבגדים דבימי ספורו דהא בגדים דהכא לאו בגדי לבוש שרץ הן וטומאת מגע הוא אלא דעדדיפא מיניה קא מותיב ליה:

⁶ או לרבות הנוגע. דהכי תניא במסכת נדה (מג): מגין לרבות הנוגע בשכבת זרע ת"ל או איש:

⁷ הוה קמהדר ליה. רב אחדבוי לרב ששת בבדיחותא לפי שהיה רב ששת נכשל בתשובותיו:

⁸ אשתתק רב אחדבוי. נעשה אלם:

וּבְנֵי מִבְּרָה זֹרְבוֹת עֲלֵיכֶם, מוֹסְרֵי דוֹר וְדוֹר תִּקְוָמוּם, וְיִקְרָא כִּף גִּדְרֵי פְרִיץ, מִשְׁעֵב זְתִיבוֹת לְעֵבֶת.¹

ואמר רבי יצחק:

מאי דכתיב (משלי כא, כא):

"רִדְף צְדָקָה וְוָסֵר יִמְצָא זֵימִים צְדָקָה וְכָבוֹד"?

משום דרודף צדקה ימצא צדקה?

אלא לומר לך -

כל הרודף אחר צדקה -

הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה.

רב נחמן בר יצחק אמר:

הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם המהוגנים,

לעשות להן צדקה,

כדי לקבל עליהם שכרו.

לאפוקי מאי?

לאפוקי מדררש רבה,

דררש רבה:

מאי דכתיב (ירמיהו יח, כג):

"וְיִהְיוּ מוֹכְשֵׁלִים לְפָנָיִךָ בְּעַת אַפְּךָ עֹשֵׂה בָהֶם"?

אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם,

אפילו בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך,

הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים,

כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

רבי יהושע בן לוי אמר:

הויין לוי בנינים בעלי חכמה,

בעלי עושר, בעלי אגדה.

בעלי חכמה.

דכתיב (משלי כא, כא): * "וּמְצָא זֵימִים".

בעלי עושר.

דכתיב (שם): "צְדָקָה".

בעלי אגדה.

דכתיב (שם): "וְכָבוֹד",

כתיב הכא: "וְכָבוֹד",

וכתיב התם (שם ג, לח): "כָּבוֹד וְזַכְּמוֹת וְנִזְוָלוֹ".

תניא:

היה רבי מאיר אומר:

יש לו לבעל הדין להשיבך ולומר לך:

אם אלהיכם אוהב עניים הוא -

מפני מה אינו מפרנסן?

אמור לו:

כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם.

וזה שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא:

אם אלהיכם אוהב עניים הוא -

מפני מה אינו מפרנסן?

אמר לו:

כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם.

אמר לו: זו היא שמחייבתן לגיהנם!

אמשול לך משל, למה הדבר דומה?

למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין,

וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו,

והלך אדם אחד והאכילו והשקהו,

כששמע המלך לא כועס עליו?

ואתם קרויין עבדים,

שנאמר (ויקרא כה, נה):

"כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" ?!

אמר לו רבי עקיבא:

אמשול לך משל, למה הדבר דומה?

למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין,

וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו,

והלך אדם אחד והאכילו והשקהו,

כששמע המלך לא דורון משגר לו?

ואנו קרויין בנינים,

דכתיב (דברים יד, א):

"בְּנֵי אֲתֶם לִיהוָה אֲכַלְיֶכֶם" !

אמר לו:

אתם קרויין בנינים ואתם קרויין עבדים,

בזמן שאתם עושין רצונו של מקום -

אתם קרויין בנינים,

ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום -

אתם קרויין עבדים,

ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום ! ?

אמר לו:

הרי הוא אומר:

"הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לִזְמוֹרָה,

וְעֵצִים מְרוּדִים תִּבְיֵא בַּיִת" (ישעיהו נח, ז),

אימתי עניים מרודים תביא בית?

האידנא,

וקאמר -

"הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לִזְמוֹרָה".

דרש רבי יהודה ברבי שלום:

כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה -

כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה,

זכה - "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לִזְמוֹרָה",

לא זכה - "וְעֵצִים מְרוּדִים תִּבְיֵא בַּיִת".

כי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי,

חזא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי,

עשינהו, שקל מינייהו לצדקה,

פוש גבייהו שיבסר דינרי.

כי מטא מעלי יומא דכיפורי,

⁹ זכה. למזל טוב יתן אותו חסרון לעניים:

¹⁰ חזא [להן] בחלמא. במוצאי יח"כ:

¹¹ דבעו מחסר שבע מאה דינרין. באותה שנה:

¹² שקיל צדקה מינייהו. כל השנה היה כופן בדברים וגובה מהן צדקה:

¹³ פש גבייהו. ערב ראש השנה שיבסר דינרי שלא נתנו לצדקה משבע מאה דינרי:

¹ ימצא צדקה. משמע יבא לידי עניות וימצא בני אדם שיעשו לו צדקה:

² ויהיו מוכשלים לפניך. את אנשי ענתות היה מקלל שהיו מבקשין נפשו:

³ ימצא חיים. וכתיב גבי חכמה כי מוצאי מצא חיים:

⁴ בעלי אגדה. מתוך שהן דרשנין ומושכין את הלב הכל מכבדין אותם:

⁵ לבעל הדין. רשע אומר: א:

⁶ להנצל אנו בהן כו'. שהצדקה מצלת מגיהנם כדאמרי' לקמן בשמעתין:

⁷ שמזונותיו של אדם. שכר שיתפרנס ממנו:

⁸ חסרונותיו. הפסד שעתיד להפסיד:

שדור דבי קיסר נקטינהו.

אמר להו רבן יוחנן בן זכאי:

לא תדחלון,

שיבסר דינרי גבייכו שקלינהו מינייכו.

אמרי ליה: מנא ידעת?

אמר להו: חלמא חזאי לכו.

אמרי ליה: ואמאי לא אמרת לן דליתבינהו?⁸

אמר להו: אמינא -

כי היכי דתעבדו מצוה לשמה.

רב פפא הוה סליק בדרגא,

אישתמיט כרעיה, בעי למיפל,

אמר:

השתאי כן איחייב מאן דסני לן,

כמחללי שבתות וכעובדי עבודה זרה.⁹

אמר ליה חייא בר רב מדפתי לרב פפא:

שמא עני בא לידך ולא פרנסתו,

דתניא:

רבי יהושע בן קרחה אומר:

כל המעלים עיניו מן הצדקה -

כאילו עובד עבודה זרה,¹⁰

כתיב הכא (דברים טו, ט):

"הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבָרְ עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל",

וכתיב התם (שם יג, ד):

"וַיֵּצְאוּ אֲנֵשִׁים בְּנֵי בְּלִיעַל",

מה להלן - עבודה זרה,¹¹

אף כאן - עבודה זרה.¹²

תניא:

אמר רבי אלעזר ברבי יוסי:

כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה -

שלום גדול ופרקליטין גדולין בין ישראל לאביהן שבשמים,

שנאמר (ירמיהו טו, ה):

"כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְרֻזָּז,

וְאֵל תִּלְכָּךְ לְסָפוּד, וְאֵל תִּגְדֹּל לְהָם,

כִּי אֶסְפְּתִי אֶת שְׁלוֹמוֹ מֵאֵת הָעַם הַזֶּה וְאֵם יְהוָה,¹³

אֶת הַזֹּסֵד וְאֶת הָרְזוּמוֹם,

"זֹסֵד" - זו גמילות חסדים,

"רְזוּמוֹם" - זו צדקה.

תניא:

רבי יהודה אומר:

גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה,

שנאמר (ישעיהו נו, א):

"כֹּה אָמַר יְהוָה,

שִׁמְרוּ בְּיַמֵּי עֲדֻקְתְּכֶם,

כִּי קְרוּבָה יִשְׁוּעָתִי לָבוֹא, וַיִּצְדָּקְתִּי לְהַגְלוֹת".

הוא היה אומר:

עשרה דברים קשים נבראו בעולם:

הר קשה - ברזל מחתכו,

ברזל קשה - אור מפעפעו,⁸

אור קשה - מים מכבין אותו,

מים קשים - עבים סובלים אותו,

עבים קשים - רוח מפזרתן,

רוח קשה - גוף סובלו,

גוף קשה - פחד שוברו,

פחד קשה - יין מפיגו,

יין קשה - שינה מפכחתו,

ומיתה קשה מכולם,

וכתיב (משלי יב, ט): "וַיִּצְדָּקְהָ תַעֲלֵל מִמּוֹת".

דרש רבי דוסתאי ברבי ינאי:

בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם,

מדת בשר ודם,

אדם מביא דורון גדול למלך -

ספק מקבלין אותו הימנו, ספק אין מקבלין אותו הימנו,

ספק רואה פני המלך, ספק אינו רואה פני המלך;

והקדוש ברוך הוא אינו כן,

אדם נותן פרוטה לעני - זוכה ומקבל פני שכינה,

שנאמר (תהלים יז, ט):

"אֲנִי בְּצַדִּיק אֲזוּזָה פְּנֵיךָ, אֲשֶׁר־בָּעֵה בְּהַקִּיץ תִּמְוַנְתָּךְ".

רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי,

אמר: "אֲנִי־סוֹסִי בְּצַדִּיק אֲזוּזָה פְּנֵיךָ".

מאי "אֲשֶׁר־בָּעֵה" בְּהַקִּיץ תִּמְוַנְתָּךְ?

אמר רב נחמן בר יצחק:

אלו תלמידי חכמים שמנודין שינה מעיניהם בעולם הזה,

והקדוש ברוך הוא משביען מזיו השכינה לעולם הבא.

אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב (משלי יט, ז):

"מִלְכּוּהַ יְהוָה זִוְנָן דָּלִי?"

אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרנו,

כביכול,

"עֲבָד כְּוָה לְאִישׁ מִלְכּוּהַ" (שם כב, ז).

אמר רבי חייא בר אבא:

רבי יוחנן רמי:

כתיב (שם יא, ד):

"כִּי־אִישׁ יוֹעִיל הוּן בְּיוֹם עֲבָרָה וַיִּצְדָּקְהָ תַעֲלֵל מִמּוֹת",

וכתיב (שם יב, ב):

¹ לא תדחלון. למיפסד יותר:

² אמאי לא אמרת לן. מתחלה שכך חלמת והיינו נותנין כולן:

³ השתא כן. אם נפלתי:

⁴ איחייב מאן דסני לן. כאדם שתולה קללתו בחבירו:

⁵ מחללי שבת ועובדי עבודה זרה. א בסקילה ואמר מר (כתובות ל:) מי שנתחייב

סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו דדמי לסקילה דתנן (פנהדרין מה.) בית

הסקילה היה גבוה שתי קומות וכו':

⁶ פרקליטין. מליצי יושר [של מלאכי השרת]:

⁷ כי אספתי את שלומי מאת העם הזה. ומהו השלום את החסד ואת הרחמים שהיו

רגילין לעשות:

⁸ מפעפעו. מרככו:

⁹ הגוף סובלו. [כל הגוף] מלא רוח:

¹⁰ ואני בצדק. בתחלה ואח"כ אחזה פניך בתפלה:

¹¹ אשבעה בהקץ תמונתך. בשכר הקיצה אשבע תמונתך:

¹² מלוה ה' חונן דל. החונן דלים נעשה מלוה להקב"ה וכתיב ועבד לוה לאיש

מלוה (משלי כב):

"לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות",
שתי צדקות הללו למה?
אחת - שמצילתו ממיתה משונה,
ואחת - שמצילתו מדינה של גיהנם;
ואי זו היא שמצילתו מדינה של גיהנם?
ההוא דכתיב ביה "עברה",
דכתיב (צפניה א, טו):
"יום עברה היום ההוא";
ואי זו היא שמצילתו ממיתה משונה?
נותנה; ואינו יודע למי נותנה,
נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה.

נותנה ואינו יודע למי נותנה -
לאפוקי מדמרי עוקבא;
נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה -
לאפוקי מדרבי אבא.
ואלא היכי ליעביד?
ליתיב לארנקי של צדקה.

מיתיבי:
מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים?
רבי אליעזר אומר:
יפזר מעותיו לעניים;
רבי יהושע אומר:
ישמח את אשתו בדברי מצוה;
רבי אליעזר בן יעקב אומר:
לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה -
אלא אם כן ממונה עליה כרבי חנניא בן תרדיון!
כי קא אמרינן -
דממני עלה כרבי חנניא בן תרדיון.

אמר רבי אבהו:
אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם,
במה תרום קרן ישראל?
אמר לו:
ב"כי תשא" (שמות ל, יב).

ואמר רבי אבהו:
שאלו את שלמה בן דוד:
עד היכן כחה של צדקה?
אמר להן:
צאו וראו מה פירש דוד אבא:
"פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד,
קרנו תרום בכבוד" (תהלים קיב, ט).
רבי אבא אמר: מהכא:

"הוא מרובים ישכן, מצדות סלעים משגבו,
לזומו נתן מימיו נאמנים" (ישעיהו לג, טו),
מה טעם "מרובים ישכן, מצדות סלעים משגבו"?
משום ד"לזומו נתן" ו"מימיו נאמנים".

ואמר רבי אבהו:
שאלו את שלמה בן דוד:
איזהו בן העולם הבא?
אמר להם:
כל שכ"גדר: וקניו כבוד" (שם כד, כג).

כי הא דיוסף בריה דרבי יהושע בן לוי... חלש,
אינגיד.
אמר ליה אבהו: מאי חזית?
אמר ליה:
עולם הפוך ראיתי,
עליונים למטה, ותחתונים למעלה.
אמר ליה:
עולם ברור ראיתי.
ואנן היכי חזיתין?
כיי היכי דחשבינן הכא - חשבינן התם,
ושמעתי שהיו אומרים:
אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו,
ושמעתי שהיו אומרים:
הרוגי מלכות -
אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן.
מאן נינהו?
אילימא - רבי עקיבא וחבריו;
משום הרוגי מלכות ותו לא?
פשיטא,
בלאו הכי נמי!
אלא הרוגי לוד.

תניא:
אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: בני,
מהו שאמר הכתוב (משלי יד, לד):
"צדקה תרומם גוי וזוסד לאמים זופאת"?

נענה רבי אליעזר ואמר:
"צדקה תרומם גוי" -
אלו ישראל,
וכן הוא אומר (דברי הימים א יז, כא):
"ובי כעבדך ישראל גוי אזור בארץ";
"וזוסד לאמים זופאת" -
כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין חטא להן,
שאינם עושין אלא להתגדל בו,
שנאמר (עזרא ו, י):

1 ואיזו היא צדקה המצלת מדינה של גיהנם. כלומר איזה מן המקראות הללו מדבר מדין של גיהנם אותו שכתוב לא יועיל הון ביום עברה:
2 נותנה ואינו יודע למי נותנה. כדמסיים בסיפיה יתננה בכיס של גבאי צדקה:
3 דרב עוקבא. ור' אבא במס' כתובות (טו): מר עוקבא הוה שדי לענייא דשבכותיה כל יומא ארבעה זוזי בצניורא דרשא הרי שהעני אינו יודע ממי נוטלה והוא יודע למי נותנה ור' אבא הוה צייר בסודריה ושדי לאחוריה וממציא נפשיה לביני עניי והעני נוטלה ויודע ממי נוטלה ואינו יודע למי נותנה:
4 לדבר מצוה. לפני תשמיש:
5 אמר לו בכי תשא. אם באת לשאת ראשם בהגבהה קח מהם כופר לצדקה:
6 כנגד זקניו כבוד. אותם שחולקין להם כבוד בעולם הזה מחמת חכמת זקנתם:
7 עליונים למטה. אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן ראיתי שם שהם למטה:

8 ותחתונים למעלה. ראיתי עניים שהם בינינו שפלים שם ראיתם חשובים:
9 ואנן. בעלי תורה היאך אתינן היאך יש חשיבותינו:
10 כי היכי. דאיתנין הכא חשובים ונכבדים הכי איתנין התם:
11 הרוגי מלכות ותו לא. כלומר הן מלתא לחודא הוא דהוי בהו שנהרגו על השמא ותו לא הוה בהו:
12 הרוגי לוד. לוליינוס שפוס אחים שהרגם (טורנוסרופוס) הרשע בלודקיא כדאמרינן במסכת תענית (יח): על ידי גזירה שנגזרה על ישראל להשמיד על שנמצאת בת מלך הרוגה וחדשו את ישראל עליה ועמדו אחיה הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנו הרגנוה:

"די ליהון ביהקרבין גיזוזין לאלה שמיא, ומצלין לזיי מלכא ובגודי".

ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא ? והתניא :

האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני, ובשביל שאזכה לעולם הבא -

הרי זה צדיק גמור ! ? לא קשיא,

כאן - בישראל, כאן - באומות העולם.¹

נענה רבי יהושע ואמר : "צדקה תרומם גוי" -

אלו ישראל, וכן הוא אומר :²

"ומי כעבדך ישראל גוי אזור בארץ";³ "וְזָסַד לְאֲמִים זִטְאָת" -

כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין חטא להן, שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן,

שנאמר (דניאל ד, כד) :

"לֵהֵן מַלְכָּא מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵךְ (כתיב - עליך), וְזָטְאָה (כתיב - וחטיף) בְּצִדְקָה פְּרָקָה, וְעִוְיָהּ בְּמוֹזֵן עֲזִין הֵן תִּהְיֵא אַרְכָּה לְשִׁלְתָּהּ" וגו'.

נענה רבן גמליאל ואמר :

"צדקה תרומם גוי" - אלו ישראל,

וכן הוא אומר :⁴ "ומי כעבדך ישראל גוי אזור בארץ";⁵

"וְזָסַד לְאֲמִים זִטְאָת" -

כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין חטא להן, שאין עושין אלא להתייהר בו,

וכל המתיהר נופל בגיהנם, שנאמר (משלי כא, כד) :

"יֵד יְהִיר לֵן שְׂמוֹ עוֹשֵׂה בְעֵבְרַת זְדוּן", ואין עברה אלא גיהנם,

שנאמר (צפניה א, טו) :

"וּבַיּוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַזֶּהוּא".

אמר רבן גמליאל :

עדיין אנו צריכין למודעי ; רבי אלעזר המודעי אומר :

"צדקה תרומם גוי" - אלו ישראל,

וכן הוא אומר :⁶

"ומי כעבדך ישראל גוי אזור בארץ";⁷ "וְזָסַד לְאֲמִים זִטְאָת" -

כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין חטא להן, שאין עושין אלא לחרף אותנו בו,

שנאמר (ירמיהו מ, ג) :

"וַיָּבֵא וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר, כִּי זָטְאָתֶם לַיהוָה, וְלֹא שְׂמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ, וְהָיָה לְכֶם הַדְּבָר (כתיב - דבר) הַזֶּה".

נענה רבי נתנאי בן הקנה ואמר :

"צדקה תרומם גוי וזוסד" - לישראל, ו"לְאֲמִים - זִטְאָת".

אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו :

נראין דברי רבי נתנאי בן הקנה מדברי ומדבריכם, לפי שהוא נותן "צדקה... וזוסד" לישראל,

ו"לְאֲמִים - זִטְאָת".

מכלל שהוא נמי אמר, מאי היא ?

דתניא :

אמר להם רבן יוחנן בן זכאי :

כשם שהחטאת מכפרת על ישראל - כך צדקה מכפרת על אומות העולם.

איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו ;

שדרניהו קמיה דרבא וקבלינהו.⁸ שמע רבי אמי איקפד,

אמר : לית ליה - "בִּיבְשִׁי קְצִירָה תִשְׂבֹּרְנָה,

נְשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ" (ישעיהו כז, יא) ?

ורבא ! ? משום שלום מלכות.

ורבי אמי נמי משום שלום מלכות ? דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי אומות העולם.⁹

ורבא נמי לעניי אומות העולם ייבניהו, ורבי אמי דאיקפד הוא * דלא סיימוה קמיה.

תניא :

אמרו עליו על בנימין הצדיק - שהיה ממונה על קופה של צדקה,

פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו : רבי, פרנסני !

אמר לה : העבודה, שאין בקופה של צדקה כלום !

¹ ה"ז צדיק גמור. על דבר זה ומחשבה זו :

² כאן בישראל וכאן באומות. ישראל דעתן לשמים בין יחיה בין לא יחיה אינו מהרהר אחר מרת הדין אבל גוי אינו נותן אלא ע"מ כן ואם לאו מתחרט :

³ יום עברה היום ההוא. ביום הדין משתעי בנבואת צפניה :

⁴ המודעי. מהר המודעי היה :

⁵ ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' וגו'. נבזוראן קאמר ליה לירמיה כשהיה מגלה את ישראל לבבל :

⁶ כיבש קצירה תשכרנה. כשתכלה זכות שבידן וייבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן אז ישברו :

⁷ דלא סיימוה קמיה. דר' אמי דלעניי אומות העולם חלקן רבא והנך דאמרן לעיל (ת) דשדרה נמי איפרא הורמיז למצוה רבה משום שלום מלכות נמי קבלינהו ולא אפשר ליה לחלקן לעניי גוים דאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי אבל במעות המתחלקות לעניי אין גניבת דעת דאינהו נמי ידעי שישראל רגילים לפרנס עניי גוים כדאמר' במס' גיטין (סא) מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום :